

Duiding van problematisch jeugdgroepgedrag

Een theoretische verkenning en een praktische
handreiking voor het veld

Tom van Ham
Henk Ferwerda

Beke *reeks*

Duiding van problematisch jeugdgroepgedrag

Duiding van problematisch jeugdgroepgedrag

Een theoretische verkenning en een praktische
handreiking voor het veld

Tom van Ham
Henk Ferwerda

Beke // reeks

In opdracht van

Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC)

Met medewerking van

Anouk Lenders

Omslagontwerp en opmaak

Marcel Grotens

Vertaling

Karin van den Berg

ISBN

978-94-92255-20-4

Duiding van problematisch jeugdgroepgedrag**Een theoretische verkenning en een praktische handreiking voor het veld**

Tom van Ham en Henk Ferwerda

Inhoud

Voorwoord	7
1 Achtergrond en uitvoering	9
1.1 Problematisch jeugdgroepgedrag en duiding	9
1.2 Probleem- en vraagstelling	12
1.3 Methoden van onderzoek	13
1.3.1 <i>Theoretisch-wetenschappelijke vragen</i>	13
1.3.2 <i>Praktijkgerichte vragen</i>	14
1.4 Leeswijzer	16
2 Beantwoording van theoretisch-wetenschappelijke vragen	17
2.1 Classificaties van groepsgedrag en -dynamiek	17
2.2 Impact van groepsgedrag op de omgeving	19
2.3 Beïnvloedende factoren voor later delinquent gedrag	22
3 Kennis en ervaring vanuit het veld	25
3.1 Het duiden van problematisch jeugdgroepgedrag	25
3.1.1 <i>Behoefte aan kennis en inzicht</i>	25
3.1.2 <i>Verantwoordelijke partijen</i>	26
3.1.3 <i>Proces en inhoud van duiden</i>	27
3.1.4 <i>Implicaties van de inhoudelijke duiding (inzet en strategie)</i>	29
3.2 Bevindingen uit de casestudies	29
3.2.1 <i>De aanloop naar het overleg en de informatie</i>	31
3.2.2 <i>De bijeenkomsten: van informatie naar intelligence</i>	33
3.2.3 <i>Vragen en ideeën over duiding</i>	34
3.3 Lessensessie	36
3.3.1 <i>Overzicht van items</i>	36
3.3.2 <i>Vorm en inhoud van een handreiking</i>	37
3.3.3 <i>Vervolgacties</i>	37
3.4 Reflectiesessie handreiking	38

4	Samenvatting en conclusies	39
4.1	Context, vraagstelling en uitvoering	39
4.2	Beantwoording onderzoeksvragen	41
	4.2.1 <i>Wetenschappelijk theoretische vragen</i>	41
	4.2.2 <i>Praktijkgerichte vragen</i>	42
4.3	Reflectie	45
	Summary and conclusions	47
	Geraadpleegde bronnen	55
	Bijlagen	
1	Geraadpleegde respondenten	63
2	Totaaloverzicht aan professionals voorgelegde duidingsitems van problematisch jeugdgroepgedrag	67
3	Handreiking duiding problematisch jeugdgroepgedrag voor gemeentelijk (proces)regisseur	70

Voorwoord

Binnen de shortlistmethodiek, waarmee de politie de afgelopen jaren problematische jeugdgroepen in beeld gebracht heeft, worden groepen op drie verschillende manieren geassocieerd (hinderlijk, overlastgevend en crimineel). Met de overgang van de shortlistmethodiek naar de groepsscan en de uitvoering van het *werkproces integrale aanpak problematische jeugdgroepen* – het zogenaamde 7-stappen model – is deze indeling in groepen anno 2015 verdwenen. Tegelijkertijd bestaat in het veld wel een behoefte om problematisch jeugdgroepgedrag te kunnen duiden. Dit heeft de aanleiding gevormd voor onderhavig onderzoek.

Graag willen we in dit voorwoord alle personen die hun medewerking aan dit onderzoek hebben verleend, bedanken. Dit betreft allereerst alle professionals die ons in (groeps)interviews te woord hebben gestaan. Daarnaast willen we specifiek de personen bedanken die het uitvoeren van casestudies in verschillende gemeenten mogelijk hebben gemaakt. Hun namen staan opgenomen in de bijlage van deze rapportage. Tot slot gaat een woord van dank uit naar de leden van de begeleidingscommissie: Frank Weerman (voorzitter, NSCR), Patrick van Hilst (ministerie van Veiligheid en Justitie), Jord Koppejan (Nationale Politie), Bas van der Leij (WODC), Esther Teunissen (Bureau Regioburgemeesters) en Jolanda Pol (Openbaar Ministerie, Parket-Generaal).

Het projectteam,

Tom van Ham
Henk Ferwerda

1 Achtergrond en uitvoering

In dit hoofdstuk gaan we in op de achtergrond en uitvoering van onderhavig onderzoek. Allereerst beschrijven we in het kort wat problematisch jeugdgroepgedrag is en op welke wijze aan het duiden daarvan vormgegeven kan worden. Vervolgens behandelen we de onderzoeksvragen en besteden we aandacht aan de onderzoeksmethodiek. Het hoofdstuk besluit met een leeswijzer.

1.1 Problematisch jeugdgroepgedrag en duiding

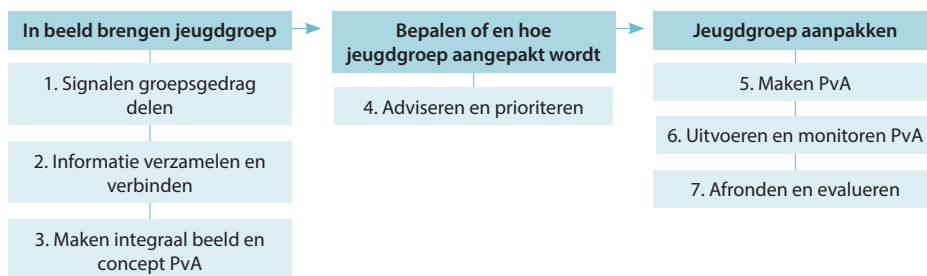
Met een piek tussen het 17de en 20ste levensjaar is delinquent gedrag voor een groot deel leeftijdgebonden (Junger-Tas, 1992; Moffitt, 1993; Ferwerda & Van Ham, 2015; Steinberg & Monahan, 2007). Daarnaast valt op dat delinquent gedrag vaak in groepen plaatsvindt, waarbij sommigen het groepsaspect zelfs als een principieel kenmerk van jeugdcriminaliteit beschouwen (Schuyt, 1993). Deze constatering past binnen het gegeven dat leeftijdsgenoten een van de belangrijkste socialisatiebronnen van jongeren vormen, waarbij de tijd die jongeren met elkaar doorbrengen – zeker zonder toezicht – en het deel uitmaken van een jeugdgroep de mate van delinquentie beïnvloeden (Ferwerda, 2000; Megens & Weerman, 2010; Put et al., 2012; Weerman & Hoeve, 2012; Weerman, 2001; Weerman et al., 2013; Young & Weerman, 2013). Het is gelet op het voorgaande dan ook niet verrassend dat jeugdgroepen en problemen in de vorm van overlast en criminaliteit in elkaars verlengde liggen.

Een van de manieren om de aard en ernst van delictgedrag van jeugdigen in groepsverband te duiden, is de shortlistmethodiek. Binnen deze wordt op basis van aard en kenmerken van de groep en haar gedrag een onderscheid aangebracht tussen hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen. De reden om de shortlistmethodiek te gaan gebruiken lag mede in een behoefte om groepen op basis van een classificatie te kunnen prioriteren en aanpakken. Tot het moment van de introductie van de shortlistmethodiek in 2000 was hier nog geen methode voor. Tussen

2009 en 2014 is het aantal problematische jeugdgroepen in Nederland periodiek in beeld gebracht. Uit deze inventarisaties is gebleken dat het aantal hinderlijke (-68%), overlastgevende (-50%) en criminele jeugdgroepen (-64%) in de afgelopen jaren behoorlijk is afgenomen (Ferwerda & Van Ham, 2015).¹ Sinds 2015 worden problematische jeugdgroepen echter niet meer in kaart gebracht via de shortlistmethodiek. Deze methodiek werd namelijk niet alleen gebruikt om groepen te prioriteren en aan te pakken, maar ook als benchmark-instrument. Daarmee verviel de oorspronkelijke toepassing grotendeels, wat voor de politie reden is geweest om naar een nieuwe methodiek toe te werken ('de groepsscan'). Hierin worden groepen niet meer geïdentificeerd als hinderlijk, overlastgevend of crimineel (Ferwerda & Van Wijk, 2015). Een gevolg is dat de lokale partners het in beeld brengen van problematische jeugdgroepen anders zijn/moeten gaan inrichten en er ook een nieuwe werkwijze voor de aanpak van deze groepen is ontwikkeld.

In figuur 1.1 staat het nieuwe werkproces visueel weergegeven. Alvorens te kunnen bepalen of en hoe een jeugdgroep aangepakt wordt en uitvoering te kunnen geven aan de aanpak (stap 4 tot en met 7), moet een jeugdgroep in beeld worden gebracht. Gelet op de focus van onderhavig onderzoek – de duiding van problematisch jeugdgroepgedrag – beperken we ons hier tot een globale beschrijving van de eerste drie stappen van het werkproces. De eerste stap in het werkproces heeft tot doel dat betrokken ketenpartners signalen over problematisch groepsgedrag delen. In deze eerste stap mogen ketenpartners alleen gegevens over de groep als geheel delen en mogen – vanuit het oogpunt van privacy – geen gegevens op individueel niveau worden uitgewisseld. Op basis van de verzamelde informatie wordt bekeken of het nodig is om meer informatie te verzamelen (stap 2). Als besloten wordt tot het volgen van deze tweede stap, moet een uitvoeringscoördinator worden aangewezen. Deze is verantwoordelijk voor het verzamelen van alle noodzakelijke informatie om te kunnen bepalen of sprake is van een problematische jeugdgroep of problematisch groepsgedrag en – waar van toepassing – het toewerken naar een integrale informatiepositie. Hiertoe wordt een namenlijst opgesteld van personen die deel uitmaken van de (vermeende) jeugdgroep. Voorbeelden van partijen die vervolgens informatie kunnen aanleveren zijn de politie, het Openbaar Ministerie (OM) en de gemeente (jeugd- en jongerenwerk, leerplicht, sociaal domein, sociaal wijkteam, toezicht & handhaving). De uitvoeringscoördinator besluit in samenspraak met betrokken partners tot het al dan niet opmaken van een integraal beeld waarin de verzamelde informatie met elkaar verbonden wordt (stap 3). Dit integrale beeld ligt ten grondslag aan een concept plan van aanpak, waarin de grote lijnen van de aanpak en een globale inschatting van verwachte kosten en inzet beschreven worden (Landelijk projectteam proeftuinen, 2016).

Figuur 1.1 – Visualisatie van het nieuwe werkproces.

De groepsscan en het nieuwe werkproces zijn inmiddels in 23 proeftuinen c.q. gemeenten getoetst.² Een verkenning in deze proeftuinen (Wolleswinkel & Polman, 2015) levert meerdere inzichten op. Ten eerste dat classificatie op het niveau van groepen niet meer aansluit bij de realiteit. Groepen zijn niet meer zo vaststaand, maar veeleer wisselend en fluide. Daarnaast blijkt dat er behoefte blijft bestaan aan duiding op het niveau van groepsgedrag en -dynamiek, risico's, impact en kansen. Deze duiding – het betekenis geven aan integrale informatie c.q. de transitie van informatie naar *intelligence* – maakt het naar verwachting mogelijk om verder vorm te geven aan de processturing voor de aanpak. Gelet op de wijze waarop het nieuwe werkproces is vormgegeven, heeft het geven van duiding met name betrekking op de eerste drie processtappen. Voorbeelden van onderwerpen die binnen deze duiding kunnen worden geadresseerd, zijn: kenmerken en typering van het gedrag van de jeugdgroep (en de individuele leden), de impact van de groep en haar gedrag op de omgeving, de samenstelling van de groep, de groepsdynamische processen en de risico's op afglijden. Los van deze inhoudelijke aspecten is het van belang om na te gaan wie wanneer op welke manier de informatie over een jeugdgroep van een inhoudelijke duiding voorziet (eenheid van taal). Vanuit de verkenning van Wolleswinkel & Polman (2015) lijkt er tot slot behoefte aan een handreiking (instrument) die richtinggevend is bij het duiden van een jeugdgroep. De mogelijkheden voor lokale ruimte c.q. *couleur locale* is daarbij gewenst: de handreiking mag met andere woorden niet een dwingend kader worden.

Intermezzo - Classificatie en duiden

De proeftuinen en de gemaakte verkenning laten zien dat er een verschil is tussen classificeren en duiden. Classificeren geldt als het rangschikken van groepen in vaststaande modellen. Naast het gegeven dat dit niet (meer) past in een tijd waarin groepen steeds meer een fluide karakter hebben en online en offline rondhangen elkaar moeiteloos afwisselen, heeft classificeren een aantal negatieve neveneffecten. Ten eerste werkt dit *benchmarking* (het tussen gemeenten onderling vergelijken van problematiek) in de hand, terwijl de focus juist zou moeten liggen op de integrale lokale aanpak. Ten tweede – en in het verlengde hiervan – leidt dit tot een te sterke

politieke gevoeligheid van het onderwerp. Ten derde krijgt niet het gedrag maar de groep een stempel. Het geven van een label aan een groep kan de status van deze groep bevestigen of versterken, waardoor deze zich (nog) sterker kan doen gelden richting buurtbewoners en professionals. De typering van een jeugdgroep bepaalt voor een groot deel welke partij de regie neemt en welke partijen verantwoordelijk zijn voor de aanpak van een jeugdgroep. Een vierde en laatste neveneffect is derhalve dat te strikt uitgaan van (vaste) groepen starheid in de integrale samenwerking en aanpak in de hand werkt.

1.2 Probleem- en vraagstelling

Gelet op het voorgaande ligt de focus van het onderzoek op het duiden van problematisch jeugdgroepgedrag op straat c.q. in het publieke domein. Binnen deze duiding kan aandacht zijn voor online (delict)gedrag, maar groepen jongeren die zich uitsluitend online problematisch manifesteren vallen buiten de scope van onderhavig onderzoek. Het onderzoek kent een probleemstelling met twee elementen. Daarbinnen kunnen meerdere onderzoeksvragen worden onderscheiden. De probleemstelling en de daarbij behorende vragen luiden als volgt:

- A. Op welke manier kunnen lokale partners (gemeente, OM en politie) uniforme duiding geven aan:
- het (niveau van) problematisch groepsgedrag (overlast, criminaliteit);
 - de relatie met de omgeving (impact op de wijk, relatie met andere problematiek);
 - het gedrag van de jongeren binnen de groep (groepsdynamiek, risico's voor afglijden en recidive).
- B. Op welke manier kan de duiding bijdragen aan de afstemming tussen de ketenpartners over de taken en verantwoordelijkheden bij de aanpak van een groep en de individuen in de groep?

Binnen beide probleemstellingen zijn meerdere onderzoeksvragen relevant. Deze staan geclusterd naar de benadering waarmee ze zijn onderzocht weergegeven. Het betreft (1) theoretisch-wetenschappelijke vragen en (2) praktijkgerichte vragen.

1. Theoretisch-wetenschappelijke vragen
 - Van welke classificaties van groepsgedrag en -dynamiek kan, gelet op de meest actuele inzichten, gebruikgemaakt worden?
 - Welke gevolgen kan het groepsgedrag op de directe omgeving (de wijk/buurt) hebben?

- Hoe wordt inzicht verkregen in beïnvloedende factoren voor later delinquent gedrag van deze (problematische) jeugdgroepen?
2. **Praktijkgerichte vragen**
- Wie is of wie zijn verantwoordelijk voor het geven van duiding?
 - Wat is een logische manier om het proces van duiden in te richten? Ofwel: wanneer moet wat van wie duidelijk zijn om de problematiek voldoende te kunnen vaststellen en welke informatie of betrokkenheid is (nog) niet nodig?
 - Moet bij de invulling rekening worden gehouden met wegingsfactoren? Zo ja, hoe en welke?
 - Hoe ziet een handreiking die het lokale veld kan gebruiken om een jeugdgroep te duiden eruit?
 - Wat kan er op basis van de duiding gezegd worden over de taken en verantwoordelijkheden van partner(s) voor de aanpak?
 - Is er (verder) behoefte aan kennis en inzicht, eenheid van taal en het verkrijgen van vaardigheden bij de lokale partners? Zo ja, welke?

1.3 Methoden van onderzoek

Om de probleemstelling en de daarbij behorende onderzoeksvragen te beantwoorden, zijn meerdere onderzoeksactiviteiten uitgevoerd. We bespreken deze hierna voor de theoretisch-wetenschappelijke en de praktijkgerichte vragen.

1.3.1 Theoretisch-wetenschappelijke vragen

Om de drie theoretisch-wetenschappelijke onderzoeksvragen te beantwoorden, is literatuuronderzoek uitgevoerd. Daarbij is een zoekslag uitgevoerd op het niveau van (1) de classificatie van groepsgedrag en -dynamiek, (2) de gevolgen van groepsgedrag op de directe omgeving en (3) beïnvloedende voor later delinquent gedrag in groepsverband. De Engelse zoektermen die we in het kader van deze zoekslag – individueel en in combinatie met elkaar – hebben gebruikt, staan weergegeven in figuur 1.2.

Figuur 1.2 – Overzicht van gebruikte zoektermen.

Classificatie groepsgedrag en -dynamiek	Gevolgen directe omgeving Beïnvloedende factoren toekomstig delinquent gedrag	
Youth group	Juvenile delinquent networks Delinquent youth cliques Troublesome youth groups	
Typology	Neighborhood	Risk factors
Classification	Impact	Predictors
Categorization	Consequences	Persistence

Bij het inventariseren van wetenschappelijke literatuur is gebruikgemaakt van verschillende (internationaal) erkende databases, waaronder de Criminal Justice Abstracts Database. Ook is de database van het ministerie van Veiligheid en Justitie/WODC geraadpleegd en zijn publicaties van op jeugdcriminaliteit gerichte internationale onderzoeksgroepen geïnventariseerd. Daarnaast is een aantal stakeholders benaderd welke een goed zicht hebben op de recente literatuur.³ We hebben ons gericht op literatuur die de afgelopen vijf jaar is verschenen (2012-2016), aangevuld met de referenties waarnaar in deze artikelen verwezen wordt ('sneeuwballen').

1.3.2 Praktijkgerichte vragen

Om de praktijkgerichte onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden is een vijftal onderzoeksactiviteiten uitgevoerd. We lichten elk van deze onderzoeksactiviteiten hierna apart toe.

Startbijeenkomst met 'kartrekkersgroep'

Vier gemeenten hebben binnen de proeftuinen een kartrekkersrol vervuld. Met vertegenwoordigers van deze vier gemeenten is een startbijeenkomst belegd. Hierin is geïnventariseerd waaraan behoefte bestaat, welke ideeën en ervaringen er zijn en welke knelpunten men in de praktijk ervaart. Aanvullend zijn afspraken gemaakt over het uitvoeren van case studies (zie later). De namen van de deelnemers zijn opgenomen in bijlage 1.

Interviews met vertegenwoordigers uit andere (kleinere) proeftuinen

In navolging van de hiervoor beschreven startbijeenkomst zijn ook de ervaringen van kleinere gemeenten geïnventariseerd. Omdat een bijeenkomst waarbij allen aanwezig konden zijn niet kon worden georganiseerd, zijn deze ervaringen grotendeels via (telefonische) interviews geïnventariseerd. Mede vanwege hun ervaring

met de plus-min-mee methodiek is onder andere gesproken over duiding op inhoud en proces. Hun namen staan eveneens weergegeven in bijlage 1.

Intermezzo - Plus-min-mee project

Het plus-min-mee project versterkt de aanpak van problematische jeugdgroepen. Kern van de methodiek is het in kaart brengen wat de rol van personen binnen een groep is (meeloper, negatief kopstuk, positief kopstuk). Dit beeld geeft partners de gelegenheid om gebruik te maken van de natuurlijke werking binnen jeugdgroepen. Op basis van de rol in de groep wordt de aanpak bepaald. De verhoudingen – en dus ook de toe te passen interventies op individuele groepsleden – kunnen wisselen. *Bron: www.wegwijzerjeugdveiligheid.nl*

Uitvoeren casestudies (n=4)

Op basis van de gehouden bijeenkomsten, interviews en een verzoek aan gemeentemedewerkers zijn vier problematische jeugdgroepen voor een casestudy geselecteerd. Het doel van de casestudies is om zicht te krijgen op (1) de aard en kwaliteit van het integrale informatiedossier, (2) het proces om van informatie tot intelligence te komen en (3) de concrete vragen en ideeën op lokaal niveau rondom de duiding. Randvoorwaardelijk voor selectie was de mogelijkheid om vanaf het begin (stap 2 en 3 in het stappenplan) mee te kijken in de praktijk. Daarnaast streefden we spreiding naar gemeentegrootte na. Van de geselecteerde case studies vonden er twee plaats in een zeer sterk verstedelijkte gemeente; de derde casestudie vond plaats in een middelgrote stad en de laatste in een kleine (landelijk gelegen) gemeente. Binnen de case studies is allereerst het integrale informatiedossier bestudeerd en beoordeeld (onder andere op basis van typering van gedrag, achtergrondkenmerken en risicofactoren). Verder is een overleg – waar informatie over de betreffende groep verzameld en besproken is om te komen tot een concept plan van aanpak – bijgewoond. In de case studies is in een groepssetting en/of individueel verder gesproken met direct bij de aanpak betrokken partijen: de gemeente en onder (regie van) de gemeente vallende partijen⁴, de politie en het OM. Personen die hebben meegewerkt aan de casestudies staan, voor zover zij daar toestemming hebben gegeven, vermeld in bijlage 1.

Interviews met stakeholders (n=14) en wetenschap (n=2)

In (groeps)interviews is gesproken met drie typen stakeholders, te weten: (1) personen die betrokken zijn bij de landelijke implementatie van het werkproces, (2) 'vragende partijen' (waaronder het lokale veld in de vorm van burgemeesters) en (3) professionals die ervaring hebben met het duiden van problematisch jeugdgroepgedrag. Daarnaast is met twee personen vanuit de wereld van onderzoek gesproken. De namen van de vijftien respondenten staan eveneens weergegeven in bijlage 1.

Lessensessie

De met de voorgaande onderzoeksactiviteiten verzamelde informatie is benut voor het organiseren van een lessensessie. Binnen deze lessensessie stond het werkproces centraal. Tijdens deze sessie zijn de uitkomsten van het onderzoek gepresenteerd en bediscussieerd en zijn de contouren van een landelijke handreiking besproken. In het verlengde daarvan is tevens aandacht geweest voor de mogelijke en wenselijke vervolgstappen (implementatie van de handreiking). Namen van aanwezige personen zijn opgenomen in bijlage 1.

Reflectiesessie handreiking

Tijdens een reflectiesessie is met professionals uit het veld een eerste concept van een landelijke handreiking besproken. Namen van bij deze reflectiesessie aanwezige personen zijn opgenomen in bijlage 1.

1.4 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk van deze rapportage gaan we op basis van de wetenschappelijke literatuur in op de theoretisch-wetenschappelijke vragen. In het derde hoofdstuk behandelen we de praktijkgerichte vragen. Het vierde hoofdstuk geldt als een concluderende beschouwing en kan als leesvervangende samenvatting worden gezien. In dit hoofdstuk worden op basis van de verzamelde kennis tevens suggesties gedaan voor een handreiking welke kan worden benut om problematische jeugdgroepen te duiden.

Eindnoten

1. Voor meer informatie over de aanpak van problematische jeugdgroepen en de resultaten daarvan, verwijzen we de lezer naar een artikel dat recentelijk in Justitiële Verkenningen verscheen (Ferwerda & Van Ham, 2017).
2. We merken hierbij op dat het nieuwe werkproces juridisch is getoetst (bijvoorbeeld in relatie tot privacywetgeving).
3. Waaronder Jaap de Waard van het ministerie van Veiligheid en Justitie en de voorzitter van de begeleidingscommissie (Frank Weerman).
4. Waaronder regisseurs van de gemeente, jongerenwerkers, leerplichtambtenaren en medewerkers van het wijkbeheer.

2 Beantwoording van theoretisch-wetenschappelijke vragen

In dit hoofdstuk gaan we in op bevindingen uit de wetenschappelijke literatuur. In de volgende paragrafen gaan we achtereenvolgens in op de beschikbare kennis over classificaties van groepsgedrag en -dynamiek, de impact van groepsgedrag op de directe omgeving en beïnvloedende factoren voor later delinquent gedrag van (problematiese) jongeren-netwerken.

2.1 Classificaties van groepsgedrag en -dynamiek

In de regel vindt classificatie van gedrag plaats na een eenduidige afbakening daarvan. Er zijn echter uiteenlopende manieren om groepsgedrag- en dynamiek te definiëren. Dit blijkt enerzijds uit het gebruik van verschillende termen, waaronder *street gangs*, *juvenile delinquent networks*, *delinquent youth cliques* en *troublesome youth groups* (Landolt, 2013; Weerman, 2012; Rostami, Leinfelt & Holgersson, 2012). Anderzijds worden deze termen op verschillende wijzen ingevuld. Resultaten van onderzoek naar street gangs zijn bijvoorbeeld niet onderling met elkaar te vergelijken doordat uiteenlopende invullingen aan dit begrip gegeven zijn. Soms wordt bijvoorbeeld een expliciete link gelegd met (georganiseerde) criminaliteit en het gebruik van dodelijk geweld (McDaniel, 2012; Pedersen & Linstadt, 2012). Een implicatie hiervan is dat een groep binnen het ene onderzoek wel als street gang en in een ander onderzoek juist niet als zodanig wordt aangemerkt. Hetzelfde geldt op individueel niveau: afhankelijk van de gehanteerde definitie of onderzoeksmethode gelden personen wel of niet als lid van een street gang (Ang et al., 2012; O'Brien et al., 2013). Om meer eenheid aan te brengen in de wirwar van definities, heeft Eurogang¹ een definitie van street gangs opgesteld. Hierbinnen spelen vier elementen een rol. Ten eerste dient een groep te bestaan uit jongeren niet ouder dan 24 jaar. Ten tweede moet de groep minimaal drie maanden bestaan. Verder moet de groep veel tijd doorbrengen in het publieke domein (zoals de straat, een park of een winkelcentrum). Tot slot dient delinquent gedrag binnen de groep geac-

cepteerd te worden en wordt dit ook door groepsleden in gezamenlijkheid gepleegd (Weerman et al., 2009; Weerman, 2012). Een street gang kan daarmee worden omschreven als een ‘bestendige in het publieke domein aanwezige groep van ten minste drie jongeren waarbinnen illegale activiteiten een onderdeel van de (groeps) identiteit vormen’. Echter ook deze definitie wordt niet unaniem gehanteerd en op sommige aspecten bekritiseerd, waarbij onder andere de behoefte is geuit om een duidelijker onderscheid te maken tussen groepen die zich veelvuldig aan delinquent gedrag en geweld schuldig maken en andere groepen jongeren die op straat aanwezig zijn. Bovendien wordt geen aandacht besteed aan het online gedrag van jongeren (Esbensen & Maxson, 2012; Landolt, 2013; Medina et al., 2013).

De diversiteit aan gebruikte termen en de invulling daarvan suggereren dat de ene groep de ander niet is. Een typologie van street gangs waarnaar in de literatuur veel verwezen wordt, sluit hierbij aan. Klein & Maxson (2006) onderscheiden op basis van zes kenmerken – grootte, subgroepen, leeftijdsrange, levensduur, territorialiteit en reikwijdte van gepleegde delicten – vijf verschillende typen street gangs (zie ook Klein, Weerman & Thornberry, 2006). Een aandachtspunt is echter dat zowel deze typologie als het begrip street gang onvoldoende aansluiting en herkenning vinden in de praktijk. Professionals stellen bijvoorbeeld veelal te maken te hebben met groepen die bestaan uit jonge mannen welke zich met name schuldig maken aan overlastgevend gedrag. De term street gang is in hun optiek hiervoor een te zware classificatie (Smithson, Monchuk & Armitage, 2012); mogelijk sluiten termen als *juvenile delinquent networks*, *delinquent youth cliques* en *troublesome youth groups* beter aan bij hun beleving. Deze termen verhouden zich ook meer tot het in Nederland gehanteerde paraplubegrip ‘problematische jeugdgroepen’. Beke et al. (2000) onderscheiden daarbij drie typen, namelijk *hinderlijke*, *overlastgevende* en *criminele jeugdgroepen*. De aard van criminele jeugdgroepen sluit het meeste aan bij de hiervoor genoemde street gangs, waarbij criminaliteit in toenemende mate voor het financiële gewin wordt gepleegd en geweld niet wordt geschuwd. De andere twee typen jeugdgroepen kenmerken zich daarentegen meer door overlast, vernielingen en (lichte) gewelds- en vermogenscriminaliteit (zie voor een typering van deze drie typen jeugdgroepen Ferwerda & Van Ham, 2015). Aanvullend kunnen overlastgevende en criminele jeugdgroepen worden aangemerkt als straat- of jeugdbende. Dit geldt voor jeugdgroepen die zich manifesteren als een collectief, waarbij sprake is van een duidelijke structuur en hiërarchie en beslissingen worden afgewogen tegen het collectieve belang (Beke et al., 2000). Vanwege verschillen in onder andere frequentie en intensiteit van geweld (zoals het gebruik van vuurwapens) tussen Amerikaanse en Europese criminele groepen, lijkt een dergelijke vergelijking niet zinvol. Wel is in deze gevallen vaker sprake van aansluiting met het concept street gangs zoals door Eurogang gedefinieerd (zie Van Burik et al., 2013). Tegelijkertijd bestaat ook kritiek op de door Beke et al. (2000) ontwikkelde inde-

ling, onder andere omdat groepen in vergelijking met het begin van deze eeuw een sterker fluide karakter kennen, zij zich ook online manifesteren en een classificatie in typen groepen benchmarking in de hand werkt (zie eerder).

Het voorgaande maakt duidelijk dat het niet mogelijk is om op basis van theoretische en empirische gronden te bepalen van welke classificatie het beste gebruikgemaakt kan worden. Daar komt bij dat onderzoeksresultaten uit het buitenland door het hanteren van verschillende definities niet zomaar kan worden vertaald naar de Nederlandse situatie (Van Burik et al., 2013). Gelet op de (context van de) vraagstelling ligt een meer pragmatische afbakening van groepsgedrag en -dynamiek derhalve voor de hand. Wanneer de Nederlandse situatie in ogenschouw genomen wordt, blijkt dat hinderlijke en overlastgevendende jeugdgroepen het overgrote deel van alle jeugdgroepen vormen en criminele jeugdgroepen in veel mindere mate aanwezig zijn (Ferwerda & Van Ham, 2015). Dit impliceert dat inzicht in de impact van groepsgedrag op de omgeving en beïnvloedende factoren voor later delinquent gedrag met name vanuit onderzoek naar problematische jeugdgroepen kan worden verkregen. Internationaal bezien lijken dan met name de eerder genoemde termen *juvenile delinquent networks*, *delinquent youth cliques* en *troublesome youth groups* relevant. We bespreken de resultaten uit onderzoek op het gebied van impact en factoren die later delinquent gedrag kunnen beïnvloeden in de volgende paragrafen.

2.2 Impact van groepsgedrag op de omgeving

Onderzoek naar jeugdcriminaliteit in groepsverband laat zien dat er verschillende redenen zijn voor jongeren om zich bij een groep aan te sluiten. Naast het onderschrijven van of aangetrokken worden tot de waarden en normen die binnen jeugdgroepen bestaan, kunnen ook meer instrumentele motieven een rol spelen. Voorbeelden daarvan zijn prestige en status, een gevoel van bescherming en het verkrijgen van illegale inkomsten (Baccaglioni, 1993; Crosnoe & McNeely, 2008; Decker & Van Winkle, 1996). Daarbij zij opgemerkt dat het zich aansluiten bij een groep vanuit sociale motieven – zoals zich geborgen voelen – in mindere mate met criminaliteit wordt geassocieerd (Lachman et al., 2013).

Onderzoek naar de invloed van de groep op delinquent gedrag laat zien dat leeftijdsgenoten – en dan met name delinquente – een sterk effect hebben op het delinquent gedrag van jongeren. Dit geldt zowel voor jongens als voor meisjes (Crosnoe & McNeely, 2008; Shoemaker, 2005; Weerman, 2012). Onderzoek dat de afgelopen decennia is uitgevoerd laat zien dat de het deel uitmaken van jeugdgroepen een keerpunt in het leven van jongeren kan zijn, met een afname van positieve sociale attitudes en contacten en een toename in delinquent gedrag en negatieve invloed van leeftijdsgenoten. Hoewel de meeste jongeren voor een maximale periode van een jaar deel uitmaken van een jeugdgroep, kan lidmaatschap doorwerken

op andere leefgebieden zoals financiën, opleiding en werk (Weerman, Lovegrove & Thornberry, 2015). In een beschouwing op de ontwikkeling van aard van en aantal jeugdgroepen in Nederland constateren Van Gemert & Weerman (2013, 2015) dat deze veelal geen gebruikmaken van namen, symbolen of kleuren. Sommige groepen die dit doen of deden, maken zich schuldig aan ernstige vormen van criminaliteit. Tegelijkertijd zijn er ook groepen die dit doen en zich in mindere mate of in het geheel niet schuldig maken aan ernstige vormen van criminaliteit. De relatie tussen het gebruik van namen, symbolen of kleuren en groepsriminaliteit is met andere woorden diffuus.

Bij de meeste Nederlandse jeugdgroepen speelt territoriaal gedrag eveneens geen rol (Van Gemert & Weerman, 2013, 2015). Waar het gaat om de impact van groepsgedrag op de omgeving is vanuit een wetenschappelijke bril daarom met name bekeken naar de wijze waarop een conflictsituatie tussen verschillende groepen kan ontstaan. Het wetenschappelijk ontwikkelde kader van de 'sociale identiteit' geldt daarbij als uitgangspunt. Voorbeelden van factoren die als basis van een sociale identiteit kunnen fungeren, zijn afkomst, sociaaleconomische status, sociale positie en leeftijd. In conflictsituaties ligt de focus op tegenstrijdige of verschillende belangen welke tot spanningen kunnen leiden. Groepen kunnen daarbij op allerlei manieren worden onderscheiden. Te denken valt aan toezichthouders versus burgers, buitenlanders versus niet-buitenlanders en evenzo jong versus oud. Specifieke gebeurtenissen (zoals bijvoorbeeld als onrechtvaardig gezien politieoptreden) kunnen leiden tot het spontaan ontstaan van een sociale identiteit. Dit is onder andere terug te zien rondom demonstraties, evenementen en in het uitgaansleven, waar bijvoorbeeld als onrechtvaardig beschouwd politieoptreden als trigger kan worden aangemerkt. Wanneer we het voorgaande samenvatten, kan een sociale identiteit zowel spontaan ontstaan als een kortdurend karakter hebben. Een sociale identiteit bepaalt op cognitief niveau hoe mensen vanuit een groeps kader over zichzelf en anderen denken. Vanuit de sociale psychologie is bekend dat gedrag van personen die tot de andere groep gerekend worden (de *out-group*) eerder als negatief zal worden gelabeld. Op *gedragmatig niveau* beïnvloedt dit hoe iemand zich (al dan niet bewust) gedraagt in de groep en jegens personen uit een andere groep. (Van Ham et al., 2015). Personen die tot de *outgroup* worden gezien kunnen vanuit het groepsdenken slachtoffer worden van stereotypering en agressie (Hennigan & Spanovic, 2012; Smith & Mackie, 2015). Specifiek vanuit groepen jeugd geredeneerd kunnen deze processen een negatieve houding, overlast, pesterijen of geweld richting andere jongeren of buurtbewoners tot gevolg hebben (Van Gemert, 2002; Van Wijk et al., 2003). Rondom conflicten met (willekeurige) anderen – zelfs als jongeren weten dat hun vrienden hier aan de basis van staan – kan dit ertoe leiden dat zij desalniettemin partij kiezen voor hun vrienden (De Jong, 2012; Wood, 2014). Vanuit een ontwikkelingspsychologisch perspectief kan worden opgemerkt dat de invloed van

de groep zich met name doet gelden vanaf de adolescentie. Soms wordt gesteld dat – zodra kinderen naar het voortgezet onderwijs gaan – de invloed van ouders op het gedrag van jongeren afneemt ten koste van de invloed van leeftijdsgenoten. Jongeren willen er immers bij horen en hebben er veel voor over om niet al te zeer uit de toon te vallen. Deze invloed neemt met het ouder worden overigens wel gaandeweg af (Megens & Weerman, 2010; Young & Weerman, 2013). De levensloopcriminologische benadering van Moffitt (1993) – die stelt dat bepaald delinquent gedrag min of meer bij het opgroeiproces hoort – sluit hierbij aan.

Box 2.1 – Beschrijving van een groep en groepsprocessen

‘De groep heeft een cultuur die hen plaatst tegenover de buitenwereld. Opvattingen in de groep zijn eensluidend en gebaseerd op een beperkt, zwart-wit beeld van de werkelijkheid. Zij bevinden zich in een isolement, dat mede in stand blijft omdat ze de politie als vijand zien en verraad een zonde is. Gebeurtenissen, die voor groepsleden veel gewicht hebben omdat ze een confrontatie met de buitenwereld zijn, laten zien dat de groep een vuist kan maken en dat het individu steun krijgt. Je bent dus sterk in de groep.’ Bron: Van Gemert & Fleisher (2002)

Verschillende sociale monitoren (zie bijvoorbeeld CBS, 2016) maken duidelijk dat het ervaren van overlast en criminaliteit in de eigen woonomgeving aanzienlijke impact kan hebben op het woongenot en de sociale cohesie in de wijk. Vanuit een beleidsmatige context is de afgelopen jaren in Nederland veel aandacht geweest voor de impact die groepen jongeren op de buurt kunnen hebben. Dit spitst zich toe op verschillende facetten. Ten eerste op *delictniveau*. Te denken valt dan aan de mate waarin jeugdgroepen verantwoordelijk kunnen worden gehouden voor geregistreerde overlast en criminaliteit c.q. de objectieve veiligheid. Daarnaast is vanuit het perspectief van subjectieve veiligheid aandacht voor de impact van jeugdgroepen op het veiligheidsgevoel van buurtbewoners, omwonenden en/of voorbijgangers. Hun aanwezigheid kan daarbij, al dan niet terecht, als intimiderend of bedreigend ervaren worden (Cebeon, 2016). Tot slot is aandacht voor de impact van jeugdgroepen op de fysieke omgeving. Te denken valt dan aan het plegen van vernielingen en het achterlaten van rommel (bijvoorbeeld op hangplekken), wat verloedering in de hand kan werken.

Hoewel (jeugd)overlast veelal hoog scoort als factor die de leefbaarheid beïnvloedt, maakt dit niet duidelijk in hoeverre daadwerkelijk sprake is van jeugdgroepen. Specifieke cijfers over de impact van jeugdgroepen zijn derhalve (landelijk) niet beschikbaar. Kwalitatief – bijvoorbeeld op basis van casestudies of interviews met professionals – is de impact van groepen wel beschreven. Eysink Smeets & Bervoets

(2011) beschrijven op basis van interviews met frontline werkers de impact van 'zwaardere' jeugdgroepen. Zij constateren dat een aantal van deze groepen de buurt letterlijk hebben overgenomen. Buurtbewoners voelen zich zo onveilig dat zij overlast niet melden en worden bedreigd wanneer zij dat toch doen. Ook professionals slagen er niet in om de overlast en criminaliteit waarbij deze jongeren betrokken zijn te beteugelen en worden soms eveneens geïntimideerd. Gesproken wordt in dat kader ook wel over de onaantastbaren. Ook in het begin van deze eeuw lijkt echter al sprake te zijn van groepen met een soortgelijk profiel. Zo constateren Van Wijk et al. (2003) in een casestudy in Amsterdam dat 'de buurtbewoners erg angstig zijn. Sommige oudere bewoners durven hun huis niet meer uit. De buurt durft niet in opstand te komen tegen het gedrag van de jongeren, uit angst voor represailles.' De betreffende groep is daarbij niet alleen verantwoordelijk voor geluidsoverlast in de late uren, maar ook voor graffiti, brandstichting, vernieling, het maken van troep en het intimideren, beroven, mishandelen en uitschelden van bewoners. Ook andere (case)studies laten dergelijke problematiek en impact op de buurt zien (Ferwerda, 2005; Ferwerda, Beke & Bervoets, 2013; Ferwerda, Van Ham & Bremmers, 2013).

De afgelopen jaren is, op initiatief van het ministerie van Veiligheid en Justitie, veel aandacht besteed aan de aanpak van (criminele) jeugdgroepen (Van Burik et al., 2013). Maatwerk op basis van het profiel van de groep is daarbij het devies geweest. Getroffen maatregelen beogen de criminaliteit terug te dringen, het veiligheidsgevoel onder burgers te verhogen en/of de fysieke omgeving te verbeteren. Cijfers laten zien dat het aantal problematische jeugdgroepen – net als de geregistreerde jeugdcriminaliteit – over de afgelopen jaren sterk is afgenomen (Ferwerda & Van Ham, 2015; Ferwerda & Van Ham, 2017). Tegelijkertijd lijkt op een aantal locaties c.q. hot spots sprake te zijn van structurele en ernstige problematiek, waarbij groepen jongeren het veiligheidsniveau en -gevoel in de buurt sterk beïnvloeden c.q. sprake is van een structurele impact (Eysink Smeets & Bervoets, 2011; Van Ham & Ferwerda, 2016). Aan de ernstige strafbare feiten waaraan dergelijke (groepen) jongeren zich schuldig maken, gaat blijkens de literatuur vaak ander, minder problematisch gedrag vooraf (zie bijvoorbeeld Loeber & Farrington, 1998; Moffitt, 1993). Een belangrijke vraag is dan ook of en zo ja welke beïnvloedende factoren voor later delinquent gedrag van de groep kunnen worden onderscheiden. Dit aspect behandelen we in de volgende paragraaf.

2.3 Beïnvloedende factoren voor later delinquent gedrag

Onderzoek laat zien dat op individueel niveau beïnvloedende factoren voor crimineel gedrag en voor het deel uitmaken van een (criminele) jeugdgroep grotendeels overeenkomen. Onderscheiden op domeinniveau beslaan deze het individu, het gezin, leeftijdsgenoten, de school en de buurt (Van Burik et al., 2013). Op het niveau

van het individu gaat het onder andere om het hebben van een procriminele attitude, negatieve levenservaringen en niet-delinquent probleemgedrag zoals een verhoogde impulsiviteit en/of spanningsbehoefte. Vanuit het gezin wordt onder andere gewezen op de invloed van een gebrekkig toezicht vanuit de ouder(s). Daarnaast zijn delinquente leeftijdsgenoten en vriendengroepen een sterke voorspeller voor het deel uitmaken van een (criminele) jeugdgroep (Esbensen & Weerman, 2005; Klein & Maxson, 2006).²

Op individueel niveau zijn, zoals blijkt uit de vorige alinea, verschillende beïnvloedende factoren geïdentificeerd. Op groepsniveau – de factoren die samenhangen met het ontstaan en verdwijnen van problematische jeugdgroepen – is echter sprake van een grote kennislacune (Van Burik et al., 2013; Decker, Melde & Pyrooz, 2012). Een implicatie daarvan is dat ook grotendeels onbekend is welke factoren samenhangen met toekomstig delinquent gedrag van jeugdgroepen. Een onderzoek dat hier desalniettemin zicht op kan bieden is uitgevoerd door Beke et al. (2013). Zij bekeken op basis van acht casestudies hoe gewelddadige jeugdgroepen vroegtijdig gesignaleerd kunnen worden en ontwikkelden op basis van hun bevindingen de *Checklist Gewelddadige Jeugdgroepen*. Hierin staan items opgenomen die samenhangen met (structurele) criminaliteit en overlast vanuit een jeugdgroep. Deze richten zich op het gedrag in de buurt, de omgang met autoriteiten c.q. overheidspartijen en vormen van criminaliteit. Daarnaast kan een aantal onderscheidende kenmerken worden geïdentificeerd op basis van de typering van *gangs*, welke zich onder andere op de samenstelling van de groep, het gedrag in de buurt en criminaliteit richten (zie tabel 2.1).

Tabel 2.1 – Factoren die samen kunnen hangen met (structurele) criminaliteit en overlast van een groep (Bron: Beke et al., 2013; Klein & Maxson, 2006).

<p>1. Gedrag in de buurt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gerichte intimidatie en/of geweld tegen bewoners of ondernemers; • Geen aangiftes uit angst voor represailles; • Weggepeste bewoners; • Territoriaal gedrag.
<p>2. Omgang met autoriteiten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bewuste provocatie van politie; • Meerdere leden staan bekend als verzetpleger; • Ernstig verzet bij aanhouding; • Gerichte bedreiging richting politiemedewerkers.

3. Criminaliteit

- Betrokkenheid van groepsleden van de groep bij High Impact Crimes (beroving, overval etc.);
- Activiteit van groepsleden als drugsrunner;
- Activiteit van groepsleden in de (middel)zware criminaliteit, prostitutie, afpersing of de gokwereld;
- Een grote verscheidenheid aan delicten waarvoor de groep verantwoordelijk is.

4. Samenstelling van de groep

- Het bestaan van subgroepen;
- Meerdere generaties c.q. een lange historie;
- Groot leeftijdsverschil tussen groepsleden.

Eindnotes

1. Deze naam verwijst naar een samenwerkingsverband van wetenschappers uit zestien Europese landen en de Verenigde Staten. Binnen dit samenwerkingsverband wordt beoogd internationaal vergelijkend onderzoek naar problematische jeugdgroepen te stimuleren en ontwikkelen.
2. Onderzoek naar de invloed van de school en buurt is in beperkte mate voorhanden en levert gedeeltelijk tegenstrijdige bevindingen op. Deze aspecten laten we daarom buiten beschouwing.

3 Kennis en ervaring vanuit het veld

In dit hoofdstuk staan de kennis en ervaring van professionals in het veld centraal. Op basis van de interviews die met hen gehouden zijn, behandelen we in de eerste paragraaf van dit hoofdstuk verschillende aspecten die bij het duiden van problematisch jeugdgroepgedrag van belang zijn. In de tweede paragraaf van dit hoofdstuk gaan we in op de bevindingen uit de casestudies.

3.1 Het duiden van problematisch jeugdgroepgedrag

In deze paragraaf bespreken we de input van respondenten. Elk aspect dat binnen de vraagstelling vanuit de praktijk kan worden onderscheiden (zie paragraaf 1.2), komt in een aparte subparagraaf aan bod.

3.1.1 Behoefte aan kennis en inzicht

Uit de interviews blijkt unaniem dat behoefte is aan kennis en inzicht om de impact van jeugdgroepen te duiden. Deze behoefte kent verschillende achterliggende redenen, welke afhankelijk zijn van het gehanteerde perspectief.

Vanuit *bestuurlijk niveau* is de voormalige driedeling (hinderlijk, overlastgevend, crimineel) tot en met 2015 benut om een beeld te krijgen van de ernst van problematisch jeugdgroepgedrag. In het verlengde daarvan werd deze driedeling met name binnen grotere gemeenten met meerdere jeugdgroepen gebruikt om prioritering in de aanpak te kunnen aanbrengen. Deze bestuurlijke behoefte is met het afschaffen van de driedeling niet verdwenen, maar is zonder een duidingsinstrument wel lastiger geworden. Op *uitvoerend niveau* speelt mee dat de aard van de groep in het recente verleden een leidende functie had bij het vaststellen van de regievoerende partij in de aanpak en welke partijen binnen deze aanpak een rol zouden moeten spelen.¹ Het geven van invulling aan deze aspecten (regie, verantwoordelijkheid in de aanpak) wordt bemoeilijkt door het ontbreken van een integraal beeld van een jeugdgroep.

Het loslaten van de driedeling heeft ertoe geleid dat op voorhand minder makkelijk te bepalen is op welke groep(en) de nadruk moet worden gelegd en welke middelen de aanpak van een groep (mogelijk) zullen vergen. In de praktijk blijken professionals door het ontbreken van een duidingsinstrument terug te vallen op equivalenten van de losgelaten driedeling. Voorbeelden daarvan zijn laag-, midden- en hoog-risicogroepen of de mate waarin sprake is van strafbare feiten (1-geen, 2-weinig of zware overlast en 3-criminaliteit). Vastomlijnde criteria om groepen te categoriseren worden echter niet gebruikt, wat betekent dat op dit moment eenheid van begrip ontbreekt.² ‘Wat voor de een overlast is, ziet de ander als rotzooi trappen terwijl weer een ander hetzelfde gedrag intimiderend vindt.’ Het ontbreken van eenheid van begrip blijkt de prioritering van de aanpak van jeugdgroepen te beïnvloeden en kan bovendien bepalend zijn in de keuze voor interventies en de partijen die daarbij betrokken moeten worden. ‘Je valt nu soms terug op het oordeel van individuele professionals, terwijl prioritering plaats zou moeten vinden op basis van goede tools voor informatie en duiding.’ Verschillende respondenten stellen dan ook dat een duidings-instrument behulpzaam kan zijn bij het bepalen en verantwoorden van de capaciteit die aan de aanpak van jeugdgroepenproblematiek moet worden besteed. Wel wordt daarbij aangegeven dat het instrument geen verplicht karakter moet hebben, omdat de behoefte naar gelang de omvang of mate van een verstedelijking van een gemeente en ervaren jeugdgroepenproblematiek kan verschillen. De term ‘handreiking’ vindt een aantal respondenten daarom beter passend.

3.1.2 Verantwoordelijke partijen

Leidend binnen de keuze om de politie te vragen een groepsscan uit te voeren, is de vraag of er daadwerkelijk sprake is van een groep waarover zorgen bestaan. Indien deze vraag positief beantwoord wordt – bijvoorbeeld vanwege het beeld dat professionals hebben of op basis van signalen uit de buurt – is de gemeente verantwoordelijk voor het aanvragen van een groepsscan bij de politie.

De uitvoering van de groepsscan start met het opstellen van een lijst met daarop de namen van personen die (mogelijk) tot de betreffende jeugdgroep behoren. De gemeente en de politie zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de totstandkoming van deze namenlijst. Vervolgens kan worden toegewerkt naar een integrale informatiepositie. In de praktijk blijken er op dit vlak nog diverse verbeterpunten mogelijk te zijn. Zo is uit interviews gebleken dat in de groepsscan soms wordt volstaan met geautomatiseerde gegevens uit de politiesystemen en geen straatinformatie wordt verwerkt. Hiermee ontstaat het risico dat het beeld van een groep niet conform de werkelijkheid is, onder andere omdat cijfers in de politiesystemen grotendeels productiecijfers zijn. ‘Wanneer mensen bang zijn om aangifte te doen of er niet op een groep wordt geïnvesteerd, valt het criminaliteitsbeeld ook mee. De kans bestaat dat wat een wijkagent ziet en muteert, niet terugkomt.’ Daarnaast

geeft een aantal respondenten aan dat overlastmeldingen niet worden betrokken in de groepsscan, terwijl juist deze indicatief kunnen zijn voor de impact van een groep op de wijk. Verder vinden meerdere respondenten dat te weinig aandacht wordt besteed aan een kwalitatieve duiding, terwijl juist dit een grote toegevoegde waarde kan hebben. Sommige respondenten geven verder aan dat het jongerenwerk nog onvoldoende op haar (nieuwe) bijkomende taak is toegerust. Binnen het jongerenwerk bestaat nog geen uniforme werkwijze (of systeem) voor het vastleggen van informatie en jongerenwerkers zijn nog niet gewend om informatie structureel vast te leggen. Dit kan ertoe leiden dat binnen het jongerenwerk aanwezige kennis onvoldoende wordt betrokken bij het opstellen van een sferbeeld van de groep.

Om een integrale informatiepositie te realiseren, kan ook aan het Openbaar Ministerie (OM) worden gevraagd om strafrechtelijke informatie aan te leveren. In het werkproces is vastgelegd dat dit gebeurt wanneer criminele aspecten binnen de groep een grote rol spelen en/of er opsporingsindicaties zijn. Op deze manier wordt het OM in vergelijking met het verleden in een eerdere fase bij de aanpak van een jeugdgroep betrokken. In de praktijk blijkt dat grotendeels conform het werkproces gewerkt wordt. Dat betekent dat het OM vooral betrokken is bij de totstandkoming van een integraal beeld wanneer er opsporingsindicaties zijn of een groep criminele aspecten kent. In sommige regio's wordt afgeweken van het werkproces. Zowel in Oost-Nederland als Rotterdam loopt het OM bijvoorbeeld alle namenlijsten na, ongeacht of sprake is van opsporingsindicaties of criminele aspecten.³ Hiermee wordt volgens respondenten voorkomen dat een groep ten onrechte niet als 'OM-waardig' wordt aangemerkt, bijvoorbeeld omdat het beeld van andere instanties over de criminele aspecten binnen de groep uiteenloopt. Bovendien leidt deze werkwijze volgens hen tot een vollediger beeld, omdat het OM beschikt over informatie aangaande septs en veroordelingen. Het voorgaande betekent dat deze werkwijze – in ieder geval in de huidige fase waarin het werkproces zich bevindt – behulpzaam is bij het beantwoorden van de vraag of informatie dan wel betrokkenheid van het OM gewenst is. Wanneer in de toekomst mocht blijken dat het structureel toegevoegde waarde heeft om van meer of alle groepen informatie van het OM te verzamelen, kan het werkproces op dit punt worden aangepast.

3.1.3 Proces en inhoud van duiden

Een concept van het plan van aanpak wordt binnen de driehoek (gemeente, politie, OM) ingebracht. Het concept plan van aanpak bestaat uit de groepsscan en een aanvullende duiding op groepsniveau op basis van kwalitatieve informatie. Wanneer wordt besloten tot een aanpak van een groep, wordt het privacyconvenant van kracht en kunnen partners informatie over individuele personen met elkaar uitwisselen. Procesmatig betekent dit dat duiding eerst op groepsniveau plaatsvindt om een algemeen beeld te krijgen van de problematiek die binnen een groep speelt.

Vervolgens kan, na prioritering in de driehoek, ook met het oog op de aanpak, een individueel beeld van ieder groepslid worden opgesteld.

Bij het duiden van de verzamelde informatie wordt volgens respondenten nog veel teruggegrepen op de classificaties uit de shortlistmethodiek (zie ook paragraaf 3.1.1). Respondenten zien, naast eenheid van begrip tussen verschillende instanties, twee voordelen van een duidingsinstrument. Ten eerste kan duiding op verschillende domeinen handelingsperspectieven bieden voor de aanpak. Een tweede voordeel is dat inzichtelijk wordt gemaakt op welk(e) domein(en) sprake is van een kennislacune. Een handreiking kan met andere woorden ook duidelijk maken op welk gebied qua informatieverzameling nog moet worden geïnvesteerd. Een randvoorwaarde voor gebruik van de handreiking is volgens respondenten dat deze toegankelijk en makkelijk toepasbaar en niet dwingend is. De vorm van de handreiking zou volgens hen het beste kunnen bestaan uit een aantal relevante items, waarbij het mogelijk is om aan te geven in welke mate deze aanwezig zijn (weinig-gemiddeld-veel) of welke risico's daarvan uitgaan (laag-midden-hoog). Dit laatste element biedt ruimte aan de door hen noodzakelijk geachte ruimte voor de colour locale. Het argument dat respondenten ten aanzien van het laatste aanhalen is dat de impact van risico- en delictgedrag per gemeente en per gebied verschilt. 'In Amsterdam is drugsgebruik bij wijze van spreken veel meer genormaliseerd dan in bijvoorbeeld Ede.'

Tijdens de interviews is een grote hoeveelheid aan mogelijke items voor een duidingsinstrument c.q. handreiking de revue gepasseerd. In tabel 3.1 staat een overzicht hiervan.

Tabel 3.1 – Door respondenten genoemde items naar domein.

Demografische kenmerken	Impact op de buurt
<ul style="list-style-type: none"> • Leeftijd: 1. Personen > 23 jaar in de groep; 2. Grote leeftijdsverschillen; 	<ul style="list-style-type: none"> • Zichtbaarheid 1. Zichzelf een groepsnaam geven; 2. Lid criminele familie; 3. Omvang en aard overlastmeldingen; 4. Onveiligheidsgevoelens burgers; 5. Als negatief 'rolmodel' fungeren voor jongeren in de wijk; 6. Online karakter; 7. Problemen in relatie tot intimidatie; 8. Bewoners en ondernemers zijn verhuisd; 9. Bewoners durven geen aangifte te doen c.q. de buurt is bang.

<p>Criminaliteit en houding</p> <ul style="list-style-type: none"> • Criminaliteit 1. Aantal, type en actualiteit; 2. Aantal sepot's en opgemaakte pv's; 3. Actieradius 4. Groepskarakter; 5. Kans op recidive; 6. Motief (financieel gewin); 7. Opsporingsindicaties; 8. Discrepantie gevoel/registraties; 9. Ondernijende criminaliteit. • Houding jegens autoriteiten 1. Geen respect voor gezag (politie, BOA's); 2. Ontbreken contact met groep(sleden). 	<p>Psychosociale problematiek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorg en welzijn 3. Middelengebruik; 4. Ondertoezichtstelling; 5. Zorgmeldingen; 6. Armoede en opvoedingsproblematiek. • Onderwijs 1. Volgen speciaal onderwijs; 2. LVB-problematiek; 3. Ontbreken startkwalificatie; 4. Schoolverzuim.
<p>Groepsdynamische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rolverdeling binnen groep 1. Positieve en negatieve kopstukken; 2. Invloed groepsdynamische processen. 	

3.1.4 Implicaties van de inhoudelijke duiding (inzet en strategie)

Onder respondenten bestaat behoefte aan duiding om verschillende redenen. Voorbeelden daarvan zijn eenheid van begrip, het kunnen kwalificeren van de ernst van problematisch jeugdgroepgedrag, het bepalen van de regie binnen de aanpak en het vaststellen van interventies (zie paragraaf 3.1.1). De belangrijkste winst die volgens hen met de handreiking te behalen is, is dat beter onderbouwd inzichtelijk kan worden gemaakt welke problematiek binnen de groep speelt. Daarmee kent een verzoek tot ondersteuning vanuit een organisatie of partij c.q. het claimen van capaciteit ook een sterker fundament. Samengevat stellen respondenten dat een handreiking ter duiding van problematisch jeugdgroepgedrag behulpzaam is bij: 1) het prioriteren van jeugdgroepen, 2) het creëren van doorzettingsmacht, 3) het versterken van de regierol van de gemeente, 4) het bepalen van vorm en inhoud van de aanpak. Een bijkomend voordeel is dat op deze wijze duidelijker wordt welke partners bij de aanpak betrokken moeten worden. ‘Nu komt het in de praktijk voor dat ketenpartners aansluiten bij een overleg zonder dat zij een inhoudelijke inbreng kunnen geven.’

3.2 Bevindingen uit de casestudies

In deze paragraaf gaan we in op de resultaten van de casestudies. We beschrijven het proces chronologisch. De casestudies starten namelijk allemaal in de fase dat de jeugdgroep integraal in beeld wordt gebracht en de eerste integrale bespreking over

de jeugdgroep wordt gepland. In box 3.1 beschrijven we drie van de vier jeugdgroepen – bij wijze van illustratie – op korte en geanonimiseerde wijze.

Box 3.1 - Portretten van een jeugdgroep

Portret van een jeugdgroep: oudere jongeren die niet worden getolereerd door de buurt

In wijk X veroorzaken 30 personen in groepsverband overlast. Twee derde van hen is tussen de 18 en 23 jaar oud, de rest is ouder tot een maximum van 31 jaar. Groepsleden zijn derhalve als jongvolwassene of volwassene te typeren. Veel van hen zijn van jongs af aan bekenden van elkaar op straat. Het betreft jongeren die bekend zijn uit een of meerdere groepsaanpakken uit het verleden, met een lange geschiedenis van politiecontacten en zorgtrajecten. Hierdoor heeft de gemeente uitgebreide historische kennis over een groot deel van de groepsleden in de vorm van persoonsdossiers en informatie over eerder ingezette maatregelen. Deze maatregelen hebben echter geen of slechts tijdelijk effect gehad. Reguliere middelen om de huidige overlast aan te pakken zijn door hun leeftijd, gedrag en achtergrondkenmerken zeer beperkt. Bewoners zijn de overlast, die tot diep in de nacht voortduurt, echter spuugzat. Actie is dus gewenst.

Portret van een jeugdgroep: drugs en bedreigingen

Een hechte groep van veertien personen profileert zich nadrukkelijk op de plekken waar zij rondhangen. De meeste jongeren zijn tussen de 18 en 23 jaar oud; een minderjarig en een volwassene (>23) groepslid vormen hierop een uitzondering. De groep heeft een dreigende houding richting burgers en er is sprake van drugsgebruik en -handel. Hoewel een zekere hiërarchie zichtbaar is, ontbreekt het aan organisatie en komen jongeren ook niet voor elkaar op. De dagbesteding van jongeren is beperkt: minder dan de helft van hen gaat naar school en ongeveer de helft heeft werk. De wijkagent slaagt erin om contact te maken met de groep, ook al gaat dit niet van harte en klagen groepsleden over de manier waarop de politie hen benadert. Verwacht wordt dat de samenstelling van de groep de komende maanden zal veranderen, omdat een aantal jongeren uit de buurt hun gevangenisstraf heeft uitgezeten. Hiermee bestaat het risico dat groepsleden meer normoverschrijdend gedrag zullen gaan vertonen in het publieke domein. Hoe groepsleden online actief zijn, is niet bekend.

Portret van een jeugdgroep: geslotenheid en groepsdruk

Sinds het voorjaar van 2016 is er in een wijk sprake van een jeugdgroep die op verschillende plekken luidruchtig aanwezig is en afval achterlaat. Er is sprake van een negatieve groepsdruk en de sociale controle is hoog. Dat uit zich in onderling pestgedrag (online en offline), het verrichten van handelingen onder dwang (mogelijk ook seksuele) en het mishandelen van groepsleden die uit de groep willen stappen. Deze feiten voltrekken zich buiten het zicht van derden: bij mensen thuis, in kelderboxen of op beschutte plekken in de openbare ruimte. Verder vermoedt de politie dat er, mogelijk onder dwang, (kleine) delicten worden gepleegd. De wijkagent is van deze feiten op de hoogte dankzij een jongere die uit de groep is gestapt en op enig moment heeft besloten de politie te informeren.

3.2.1 De aanloop naar het overleg en de informatie

Centraal in deze subparagraaf staat de kwaliteit van beschikbare informatie over een groep en het beeld dat op basis van de aanwezige bronnen ontstaat.⁴ We beschrijven hieronder de bronnen die voor het concept plan van aanpak worden benut en besluiten met een reflectie.

Politie: groepsscan

In alle cases is een groepsscan van de politie gebruikt. Hierin geeft de politie op basis van een namenlijst een beeld van de groep.⁵ Op *groepsniveau* wordt aangegeven hoe groot de groep is, hoe oud groepsleden zijn en waar zij wonen. Daarnaast wordt een globaal beeld gegeven van het criminaliteitspatroon van de groep. Dit wordt geïllustreerd aan de hand van het aantal jongeren in de groep waartegen proces-verbaal is opgemaakt in het laatste jaar en de aard van de delicten waarbij groepsleden betrokken zijn (met specifieke aandacht voor heling, drugsdelicten of High Impact Crimes). Tot slot worden risico's in relatie tot de groep benoemd door te beschrijven hoeveel groepsleden geregistreerd staan vanwege (vuur)wapenbezit en – voor minderjarigen – aan te geven in hoeverre sprake is van een verhoogd risico op recidive.⁶ Op *domeinniveau* wordt beschreven tegen hoeveel groepsleden proces-verbaal is opgemaakt vanwege hinderlijk gedrag, vernieling, baldadigheid of weerstand tegen het openbaar gezag in het publieke domein. Ook wordt informatie over de gezinssituatie beschreven. Het gaat daarbij onder andere om de aanwezigheid van zorgsignalen, het voorkomen van huiselijk geweld en risicosignalen bij kinderen jonger dan 12. Tot slot bevat de groepsscan een kwalitatieve duiding van de wijkagent op basis van diens straatkennis. Dit sfeerbeeld bevat een beschrijving van onder andere wisselingen in en aantrekkingskracht van de groep en diens

hiërarchie en mate van organisatie. Daarnaast komen onderwerpen als alcohol- en drugsgebruik, maatschappelijke bezigheden (school, werk), zichtbaarheid, planning van criminele activiteiten en impact op de omgeving (burgers, politie, wijkagent) aan bod.

Gemeentelijke bronnen

Op basis van gemeentelijke bronnen worden verschillende typen informatie aan het concept plan van aanpak toegevoegd. Zo wordt er bijvoorbeeld een profiel van de wijk waar een jeugdgroep aanwezig is en haar bewoners gegeven. Aspecten die in een dergelijke profiel beschreven worden zijn kerngegevens (aantal inwoners, werk en inkomen), de wijze waarop in de wijk omgegaan wordt met normoverschrijdend gedrag en hoe de houding tegenover overheidspartijen kan worden getypeerd. Verder wordt geput uit de kennis die het jongerenwerk over de groep heeft. Te denken valt dan aan de grootte van de groep, hun gedrag, riskante gewoonten, impact op de buurt en de mate waarin jongerenwerkers in contact (kunnen) treden met de groep en groepsleden. Dit kan worden aangevuld met informatie vanuit het wijktoezicht, wijkbeheer en gebiedsteams. Leidend in de case studies is daarbij met name waar en wanneer een jeugdgroep zich ophoudt (*hot spots* en *hot times*). Andere gemeentelijke diensten bieden input op het gebied van wonen en dagbesteding. Te denken valt dan aan informatie over woonadressen, gezinssituatie, werk, school (type opleiding en verzuim) en de financiële situatie. Ook wordt in een case study informatie verstrekt vanuit de hulpverlening over het aantal jongeren dat in een hulpverleningstraject zit en waarom. Tot slot vormen klachten van burgers, eventueel gevolgd door aanvullende gesprekken met burgers en/of ondernemers, een bron van informatie vanuit de gemeente.

Informatie van het OM

In geen van de concept plannen van aanpak wordt aandacht besteed aan informatie over de groep vanuit het OM. Dit betekent dat in het concept plan van aanpak binnen de case studies niet terug te zien is of groepsleden geregistreerd staan in de systemen van het OM en om welke reden(en) dit eventueel het geval is. Tegelijkertijd is uit de case studies gebleken dat als het OM aansluit ondanks het ontbreken van opsporingsindicaties of een grote rol voor criminele aspecten binnen een groep, dit zowel voor het OM als voor de andere partijen (integraal informatiebeeld) van meerwaarde kan zijn.

Reflectie

Het concept plan van aanpak is bedoeld om een beeld van de groep te geven voor de lokale driehoek, welke moet besluiten over het al dan niet prioriteren van de groep.⁷ De drie geanalyseerde concept plannen van aanpak verschillen qua geraadpleegde

bronnen en diepgang, waarbij gebruikgemaakt wordt van zowel objectieve kwantitatieve informatie als meer kwalitatieve beschrijvingen.

De groepsscan van de politie levert altijd objectieve informatie over gepleegde delicten en de aanwezigheid van beïnvloedende factoren. Sfeerbeschrijvingen van de wijkagent variëren. Soms zijn zij zeer rijk en informatief, in andere gevallen is de inhoud bijzonder summier. Ook binnen gemeentelijke bronnen wordt zowel cijfermatige als meer beschrijvende informatie benut. Feitelijke informatie gaat over de achtergrondkenmerken van de groep in zijn geheel (leeftijd, geslacht, woonadres, inkomen, dagbesteding), terwijl de impact van de groep op de omgeving en de dynamiek binnen de groep kwalitatief worden behandeld. Hoe meer informatie aanwezig is, hoe beter een concept plan van aanpak kan worden onderbouwd en doelen voor de aanpak kunnen worden geformuleerd. We zien dan ook dat het aantal geraadpleegde gemeentelijke bronnen samenhangt met de diepgang en uitgebreidheid van de concept plannen van aanpak. Hieruit blijkt met andere woorden de duidelijke meerwaarde van het integraal delen en bespreken van informatie. Wel valt hierbij op dat geworsteld wordt met het duiden van de betreffende jeugdgroep. Typeringen als overlastgevend of crimineel worden daarbij nog met dezelfde betekenis als in het verleden gebruikt.

3.2.2 De bijeenkomsten: van informatie naar intelligence

Om van informatie tot intelligence te komen, wordt een groepsbijeenkomst georganiseerd. In de case studies valt op dat het aantal deelnemers tijdens deze bijeenkomsten en de organisaties die hierin vertegenwoordigd zijn, verschillen. Partijen die in de ene case study wel en in de andere case study niet aansluiten, zijn gezinscoaches, leerplichtambtenaren, regisseurs persoonsgerichte aanpak (PGA) of zorgcoördinatoren. De gemeente, de politie, het jongerenwerk en wijkfunctionarissen⁸ vormen daarentegen een constante factor. Slechts bij een case study sluit een medewerker van het OM aan. Niet de informatie in de systemen van het OM, maar de sfeerbeschrijving van de groep (zie box 3.2) vormde hiervoor de aanleiding. De aanwezigheid van het OM blijkt vanwege zorgen over het gedrag van de groepsleden en de daaruit voortvloeiende rol in de aanpak gerechtvaardigd en misschien zelfs noodzakelijk. In de drie casus waarin een concept plan van aanpak is opgesteld, wordt onder voorzitterschap van de gemeente bekeken of hier aanvullingen op mogelijk zijn. Bijvoorbeeld door te bepalen welke aanvullende informatie moet worden verzameld⁹ en aanvullende kennis van aanwezigen toe te voegen aan het bestaande informatiebeeld. Op basis hiervan wordt de richting van de aanpak vastgesteld en afgestemd. Informatie wordt met andere woorden vertaald naar componenten en denkrichtingen voor de aanpak (intelligence). In de casus waarin de gemeentelijk regisseur geen concept plan van aanpak heeft gemaakt, wordt informatie over de groep via een format in beeld gebracht door kennis van de aanwezigen te ontslui-

ten. Daarbij worden twee documenten besproken: de groepsscan van de politie en een overzicht van de maatschappelijke bezigheden van de groepsleden. Vanuit het format wordt gekeken naar rollen binnen de groep, gokgedrag, vrijetijdsbesteding, activiteiten op sociale media, beïnvloedbaarheid van de groep door interventies en bewustzijn van ouders.

Box 3.2 – Zeven vragen om over na te denken

Een van de regisseurs stuurt 's middags na het overleg een e-mail rond met de prikkelende vraag: 'Mag ik jullie deze week alvast vragen na te denken over de onderstaande vragen? Je kunt je reactie mailen! Als dat niet lukt, kunnen we eind van de week nog even bellen.'

1. Wat zijn de drie belangrijkste kenmerken van de groep?
2. Wat zijn de drie belangrijkste factoren van buitenaf die de groep beïnvloeden?
3. Wat zijn de drie belangrijkste risico's/zorgen voor (leden van) de groep?
4. Wat zijn de drie belangrijkste kansen voor (leden van) de groep?
5. Wat is er aan het eind van deze aanpak verbeterd voor de groep?
6. Wat is er aan het eind van deze aanpak verbeterd voor de wijk?
7. Wat is er aan het eind van deze aanpak verbeterd in onze samenwerking?

3.2.3 Vragen en ideeën over duiding

De case studies geven zicht op een behoefte aan duiding van jeugdgroep om drie verschillende redenen. De eerste is prioritering: het positioneren van de groep voor de lokale driehoek. Ernst van grensoverschrijdend gedrag en impact op de omgeving zijn daarbij volgens respondenten van belang, omdat dit bepaalt of er op lokaal niveau extra capaciteit (menskracht en middelen) wordt vrijgemaakt. Ten tweede moet duiding richtinggevend zijn voor de aanpak. Professionals geven aan te zoeken naar een lijst van duidingsitems over de groep en groepsleden die ter input voor de aanpak kunnen worden benut. In het verlengde daarvan dient de duiding duidelijk te maken welke partijen in welke mate bij de aanpak betrokken moeten zijn.¹⁰ Ten derde bestaat, met name bij de grote steden, de behoefte aan duiding over de ernst en impact van een jeugdgroep. Deze behoefte komt voort uit het feit dat in grotere gemeenten vaak meerdere jeugdgroepen aanwezig zijn en daarmee de wens bestaat om deze groepen onderling te vergelijken en monitoren.

De bijgewoonde bijeenkomsten en aanvullend gehouden interviews in het kader van de case studies geven zicht op een groot aantal items welke voor duiding van een groep kunnen worden gebruikt. Deze komen ten dele overeen met eerder op basis van de literatuur en interviews gevonden items (zie tabel 3.2).

Tabel 3.2 – Items naar domein op basis van de case studies.

<p>Demografische kenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leeftijd: <ol style="list-style-type: none"> 1. Leeftijdsverdeling in de groep (12-minners, minderjarigen, jongvolwassenen (18 t/m 23), personen >23 jaar); • Geslacht en etniciteit: <ol style="list-style-type: none"> 1. Verdeling man/vrouw; 2. Etnisch homogeen of heterogene groep; 	<p>Impact op de buurt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zichtbaarheid <ol style="list-style-type: none"> 1. Hot spots; 2. Groepsidentiteit in naam of uiterlijk; 3. Omvang en aard overlastmeldingen; 4. Onveiligheidsgevoelens burgers; 5. Als negatief 'rolmodel' fungeren voor jongeren in de wijk; 6. Uitgebreid offline sociaal netwerk (lokaal, regionaal, landelijk) met personen met antecedenten; 7. Uitgebreid online sociaal netwerk (lokaal, regionaal, landelijk) met personen met antecedenten; 8. Online activiteiten (of het ontbreken daarvan); 9. Lange historie c.q. jonge aanwas; 10. Aantrekkingskracht van buiten de wijk/gemeente; • Problemen in relatie tot intimidatie: <ol style="list-style-type: none"> 1. Angst onder bewoners; 2. De buurt heeft geen vertrouwen in de overheid
<p>Criminaliteit en houding</p> <ul style="list-style-type: none"> • Criminaliteit <ol style="list-style-type: none"> 1. Aantal, type en actualiteit; 2. Aantal septs en opgemaakte pv's; 3. Aard delicten (gelegenheid of georganiseerd); 4. Kans op recidive (minderjarigen); 5. Ondernijende criminaliteit; • Grensoverschrijdend gedrag <ol style="list-style-type: none"> 1. Pestgedrag (online/offline); 2. Seksueel grensoverschrijdend gedrag; • Houding jegens autoriteiten en professionals <ol style="list-style-type: none"> 1. Geen respect voor gezag (politie, BOA's); 2. Slecht benaderbaar voor andere professionals (zoals Leerplicht); 3. Bereidheid groepsleden om gedrag te veranderen; 4. Effecten eerdere interventies; 	<p>Psychosociale problematiek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorg en welzijn <ol style="list-style-type: none"> 1. Middelengebruik; 2. Pedagogische onmacht ouders; 3. Financiële problematiek en gokgedrag; 4. Zorgmeldingen; 5. Lopende hulpverleningstrajecten; • Onderwijs en werk <ol style="list-style-type: none"> 1. LVB-problematiek; 2. Schoolverzuim; <p>Groepsdynamische aspecten</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hierarchie en interne angstcultuur; 2. Verhouding tussen kopstukken en meelopers; 3. Samenstelling (vast, fluide); 4. Rol van groepsdruk en dwang (binnen en buiten de groep); 5. Gebruik van bijnamen (offline en online);

3.3 Lessensessie

Ten behoeve van de lessensessie zijn alle gevonden items die gebruikt kunnen worden bij de duiding van een jeugdgroep – uit de literatuur, interviews en casestudies – in een overzicht verwerkt (zie bijlage 2). We hebben deelnemers aan de lessensessie allereerst gevraagd of hierin nog items ontbreken en zo ja, welke. Ten tweede is tijdens de lessensessie behandeld hoe vorm en inhoud kan worden gegeven aan een handreiking en voor welk(e) doel(en) deze kan worden gebruikt. Tot slot is gevraagd of er nog vervolgacties noodzakelijk zijn in het kader van behoefte aan kennis en inzicht, eenheid van taal en het verkrijgen van vaardigheden bij de lokale partners. In de volgende subparagrafen bespreken we de input van de deelnemers.

3.3.1 Overzicht van items

Deelnemers aan de lessensessie geven aan dat het duiden van een groep meer is dan het geven van een label, zoals in het verleden met de shortlistmethodiek gebeurde en in de praktijk soms nog steeds gebeurt. Zij onderstrepen het belang van sfeerbeelden in het concept plan van aanpak dat wordt opgesteld door de gemeentelijke regisseur. Hierin moet informatie van de politie (wijkagent) en andere gemeentelijke bronnen gezamenlijk worden verwerkt. Dit belang raakt zowel aan het prioriteren van een groep voor de driehoek als aan het vaststellen van de voor de aanpak benodigde en het type capaciteit en het monitoren van deze aanpak. Dit betekent volgens deelnemers ook dat alle partijen bij moeten dragen aan informatie die ter duiding van een jeugdgroep kan worden benut.

Vertegenwoordigers van verschillende gemeenten geven aan dat het overzicht van items zoals aan hen tijdens de lessensessie gepresenteerd in de praktijk van meerwaarde kan zijn. Aan de ene kant om te na te lopen of mogelijk relevante informatie over een jeugdgroep en haar leden ontbreekt, maar ook om als kader te gebruiken bij het beschrijven van groepen die ondanks dat zij minder zichtbaar opereren toch een grote impact op de buurt hebben. Het overzicht van items sluit ten dele aan bij een lijst die een van de aanwezige professionals gebruikt om groepen te duiden. In die zin is sprake van veel herkenning, waarbij wordt opgemerkt dat voor een groot deel van de items niet alleen de offline maar ook een online component interessant kan zijn (al is het maar om te laten zien dat kennis ontbreekt). Het voorgaande impliceert volgens deelnemers dat een lijst, in de gepresenteerde of in een andere vorm, vooral voor de praktijk van nut is. Een nevenopbrengst van een dergelijke lijst is dat deze mogelijk ook het proces van integrale informatieverzameling – wat nog niet altijd voorspoedig verloopt – positief kan beïnvloeden. 'Wanneer deze items bekend zijn, heb je als gemeentelijk regisseur iets om op terug te vallen. Je kan laten zien waarom je bepaalde vragen stelt.'

3.3.2 Vorm en inhoud van een handreiking

Tijdens de lessensessie is niet alleen gesproken over relevante items, maar ook over de wijze waarop deze kunnen worden verwerkt in een handreiking en het eventuele gebruik daarvan. Volgens deelnemers aan de lessensessie moet worden voorkomen dat de handreiking tot onderling vergelijkbare scores leidt, omdat dit *benchmarking* in de hand werkt. Een implicatie daarvan is dat de handreiking geen verplichte items voorschrijft om tot prioritering, monitoring of aanpak van een groep te komen. Dit betekent eveneens dat iedere groep op basis van verschillende items een eigen duiding krijgt. Gebruik van de handreiking en de daarbinnen opgenomen items moet met andere woorden vrijblijvend en toegespitst op de lokale situatie zijn.

Voordelen van een niet-verplichte handreiking zijn volgens professionals dat deze een beeld geeft van mogelijk relevante items voor een integrale informatiepositie en handvatten kan bieden voor de aanpak. In de tweede plaats kunnen binnen de lokale context passende items volgens professionals worden gebruikt voor het prioriteren en monitoren van een jeugdgroep. Dit kan worden gedaan op basis van een beschrijving van de ernst en ontwikkeling van problematisch jeugdgroepgedrag en de context waarbinnen dit gedrag plaatsvindt. Voorbeelden van onderwerpen die binnen een dergelijke beschrijving kunnen worden aangestipt, zijn: a) de samenstelling en leeftijdsopbouw van de groep, b) het (criminele) gedrag van de groep, c) de ontwikkeling daarvan (risicogehalte), d) de context waarbinnen dit gebeurt (gezin, buurt) en e) de impact op de omgeving. Een beschrijvende duiding van een jeugdgroep kan meer zicht geven op de verwachte richting van (groep, domein en/of persoon) en inzet ten behoeve van de aanpak. Omdat iedere groep op basis van voor de groep relevante items wordt geduid, is het maken van onderlinge vergelijkingen tussen groepen niet mogelijk. Monitoring van groepen zelf (heeft de aanpak effect?) is uiteraard wel mogelijk, door op een later moment dezelfde items voor dezelfde groep in beeld te brengen.

3.3.3 Vervolgacties

Deelnemers aan de lessensessie pleiten voor verschillende vervolgacties (op papier en/of in de vorm van bijeenkomsten). Ten eerste vinden zij het belangrijk om aan verwachtingenmanagement te doen rondom de groepsscan van de politie. Volgens hen moet duidelijk naar voren worden gebracht hoe de groepsscan van de politie zich tot andere (mogelijke) bronnen verhoudt en wat dit betekent voor de totstandkoming van een concept plan van aanpak. Geopperd wordt om gemeentelijk registrateurs te laten vertellen hoe een concept plan van aanpak tot stand komt: uit welke componenten dit bestaat, welke bronnen daarvoor worden gebruikt en wie bij het opstellen daarvan de regie heeft. Het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) zou hier een rol bij kunnen vervullen. Ten tweede stellen deelnemers aan de lessensessie dat gebruik van een handreiking mede afhankelijk zal

zijn van het bestuurlijk draagvlak daarvoor. Het borgen van dit draagvlak achten zij dan ook ten zeerste van belang. Om eenheid van begrip te waarborgen, hebben deelnemers aan de lessensessie behoefte aan een beschrijving c.q. concretisering van de duidingsitems. Bijkomend voordeel is dat een dergelijke ‘bijsluiter’ het uiteindelijke gebruik van de handreiking in de praktijk kan faciliteren. Aan dit verzoek is vormgegeven in de vorm van een reflectiesessie.

3.4 Reflectiesessie handreiking

Tijdens een reflectiesessie met professionals uit het veld is een conceptversie van een handreiking besproken. De namen van de personen die bij deze bijeenkomst aanwezig waren, staan weergegeven in bijlage 1. Tijdens de reflectiesessie is expliciet stilgestaan bij de bruikbaarheid, vorm en inhoud van de concepthandreiking.¹¹ Daarbij hebben deelnemers aangegeven blij te zijn met de handreiking vanwege de bruikbaarheid daarvan bij de aanpak van jeugdgroepen. De in de handreiking genoemde items kunnen volgens hen worden gebruikt voor de duiding van problematisch jeugdgroepgedrag, om informatie uit te vragen bij ketenpartners en voor het opstellen van een plan van aanpak. Feedback tijdens deze bijeenkomst heeft geleid tot het vaststellen van een handreiking (zie bijlage 3). Ervaringen in het gebruik van deze handreiking kunnen in de toekomst (bijvoorbeeld over een of twee jaar) worden benut om indien gewenst en waar nodig aanpassingen door te voeren.

Eindnoten

1. Zo waren gemeente en het jongerenwerk verantwoordelijk voor de aanpak van hinderlijke groepen, terwijl de regio in de aanpak van een criminele jeugdgroep bij het OM, de politie, de Raad voor de Kinderbescherming en/of de jeugdreclassering lag.
2. Daar komt bij dat zo het risico bestaat dat jeugdgroepen weer gelabeld en geteld zullen gaan worden, wat juist een van de redenen was om van de oude driedeling af te stappen.
3. Uit de interviews blijkt dat sommige professionals dit per definitie van het OM verwachten. Verwachtingenmanagement en communicatie over rol en verantwoordelijkheden binnen het vastgestelde werkproces lijken dan ook van belang.
4. In een case study is voorafgaand aan het overleg geen informatie gedeeld. Deze subparagraaf is derhalve gebaseerd op drie case studies.
5. Informatie op persoonsniveau wordt in deze fase niet schriftelijk gedeeld, maar in het overleg mondeling toegelicht.
6. Op basis van het model ‘Preselect’ binnen het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen (LIJ).
7. In een grote stad kan dit ook een deelraad of een zogenaamde subdriehoek zijn.
8. Waaronder ambulante jongerenwerkers, straatcoaches, streetcornerwork en het jeugd preventie team.
9. Daar worden overigens ook direct werkafspraken over gemaakt.
10. Het gaat dan vooral om de vraag of het OM en de recherche betrokken moeten worden bij de aanpak.
11. Ook leden van de begeleidingscommissie hebben op twee eerdere versies feedback gegeven.

4 Samenvatting en conclusies

Dit vierde hoofdstuk kan worden gezien als een leesvervangende samenvatting. In de eerste paragraaf behandelen we de context, vraagstelling en uitvoering van het onderzoek. In de daaropvolgende paragraaf beantwoorden we de onderzoeksvragen. Het hoofdstuk besluit met een beschouwende conclusie op basis van onze bevindingen.

4.1 Context, vraagstelling en uitvoering

Delictgedrag in de adolescentie vindt overwegend in groepsverband plaats. Jeugdgroepen, overlast en criminaliteit liggen dan ook in elkaars verlengde. Tot 2015 werd gebruikgemaakt van de shortlistmethodiek om de aard en ernst van delictgedrag door groepen jeugdigen in het publieke domein te duiden.¹ Dit werd gedaan door jeugdgroepen als hinderlijk, overlastgevend of crimineel te classificeren. Sinds 2015 wordt gewerkt met een nieuwe methodiek, de groepsscan. Omdat groepen hierin niet meer geassocieerd worden als hinderlijk, overlastgevend of crimineel, is ook het werkproces om tot een aanpak te komen veranderd. Het nieuwe werkproces bestaat uit zeven stappen, waarbij voor de duiding van problematisch jeugdgroepgedrag de eerste drie stappen het meest van belang zijn. Het betreft 1) het delen van signalen over problematisch groepsgedrag, 2) het nemen van een beslissing over aanvullende informatieverzameling en 3) het al dan niet opmaken van een integraal beeld van de groep. Anders dan in het verleden wordt er door de gemeentelijk regisseur gewerkt aan een concept plan van aanpak dat idealiter bestaat uit informatie van de gemeente, jongerenwerk en de groepsscan van de politie. Indien sprake is van opsporingsindicaties of een grote rol voor criminele aspecten kan ook informatie van het Openbaar Ministerie (OM) worden toegevoegd.

De classificatie van een groep op basis van de shortlistmethodiek bepaalde (grotendeels) hoe de aanpak eruit kwam te zien en welke partijen daarin regie en verantwoordelijkheid namen. Nu de shortlistmethodiek niet meer wordt gebruikt,

bestaat behoefte aan duiding op het niveau van groepsgedrag en -dynamiek, risico's, impact en kansen. Deze kan vervolgens worden gebruikt om vorm te geven aan de processturing voor de aanpak. Dit vertaalt zich naar de volgende probleemstelling:

'Hoe kunnen lokale partners uniforme duiding geven aan het problematisch groeps-gedrag, de relatie met de omgeving en het gedrag van jongeren binnen de groep en op welke manier kan deze duiding bijdragen aan de afstemming tussen ketenpart-ners over taken en verantwoordelijkheden bij de aanpak van een groep?'

De probleemstelling is vertaald naar theoretisch-wetenschappelijke onderzoeksvra-gen en onderzoeksvragen met een praktijkgericht karakter. We geven de betref-fende vragen hierna weer:

Theoretisch-wetenschappelijke vragen

1. Van welke classificaties van groepsgedrag en -dynamiek kan, gelet op de meest actuele inzichten, gebruikgemaakt worden?
2. Welke gevolgen kan het groepsgedrag op de directe omgeving (de wijk/buurt) hebben?
3. Hoe wordt inzicht verkregen in beïnvloedende factoren voor later delinquent gedrag van deze (problematische) jeugdgroepen?

Praktijkgerichte vragen

1. Wie is of wie zijn verantwoordelijk voor het geven van duiding?
2. Wat is een logische manier om het proces van duiden in te richten? Ofwel: wanneer moet wat van wie duidelijk zijn om de problematiek voldoende te kunnen vaststellen en welke informatie of betrokkenheid is (nog) niet nodig?
3. Moet bij de invulling rekening worden gehouden met wegingsfactoren? Zo ja, hoe en welke?
4. Hoe ziet een handreiking die het lokale veld kan gebruiken om een jeugd-groep te duiden eruit?
5. Wat kan er op basis van de duiding gezegd worden over de taken en verant-woordelijkheden van partner(s) voor de aanpak?
6. Is er (verder) behoefte aan kennis en inzicht, eenheid van taal en het verkrij-gen van vaardigheden bij de lokale partners? Zo ja, welke?

Om de theoretisch-wetenschappelijke onderzoeksvragen te beantwoorden, is gebruikgemaakt van wetenschappelijke literatuur die tussen 2012 en 2017 versche-nen is. Bij het inventariseren daarvan is gebruikgemaakt van wetenschappelijke databases. Tevens heeft een aantal stakeholders met een goed zicht op actuele lite-ratuur documentatie aangeleverd. Voor het beantwoorden van de praktijkgerichte

onderzoeksvragen is op verschillende manieren in gesprek gegaan met het praktijk- en onderzoeksveld. Een overzicht van de uitgevoerde activiteiten en de personen die daarbinnen bevraagd zijn, staat opgenomen in bijlage 1 van deze rapportage.

4.2 Beantwoording onderzoeksvragen

Het onderzoek kent een wetenschappelijk theoretische en een praktijkgerichte component (zie paragraaf 4.1). In de volgende subparagrafen geven we in beschrijvende zin een antwoord op de onderzoeksvragen die bij beide componenten horen.

4.2.1 Wetenschappelijk theoretische vragen

In de wetenschappelijke literatuur worden groepsgedrag en -dynamiek op verschillende manieren gedefinieerd. Dit blijkt mede uit de grote diversiteit aan gehanteerde termen voor jeugdgroepen en de invulling daarvan. Dit heeft ertoe geleid dat de resultaten van onderzoeken onderling slecht vergelijkbaar zijn en, afhankelijk van de gehanteerde definitie, lang niet altijd aansluiting en herkenning vinden in de praktijk. Empirisch onderzoek biedt derhalve geen handvatten bij het maken van een keuze voor de ene of de andere classificatie van problematisch jeugdgroepgedrag. Daarom is in dit onderzoek gekozen om de impact van groepsgedrag op de omgeving en risicofactoren voor later delinquent gedrag van jeugdgroepen met name vanuit de Nederlandse context – en dus met name vanuit onderzoek naar problematische jeugdgroepen – te inventariseren.

De impact van jeugdgroepen op de omgeving kan vanuit een wij-zij perspectief worden benaderd, waarbij buurtbewoners en/of de overheid tegenover een jeugdgroep komen te staan (conflictsituatie). Het ontstaan van een conflictsituatie leidt tot het denken in groepen, waarbij personen die tot een andere dan de eigen groep (de *out-group*) negatiever benaderd worden. Gedragmatig beïnvloedt dit hoe leden van verschillende groepen zich (al dan niet bewust) tegenover elkaar gedragen. In het geval van problematisch jeugdgroepgedrag kan dit leiden tot overlast, pesten of geweld richting andere jongeren of buurtbewoners. Overigens kan vanuit een ontwikkelingspsychologisch perspectief worden opgemerkt dat de invloed die jongeren op elkaar hebben piekt in de adolescentie en gaandeweg afneemt. Cijfers over de impact van jeugdoverlast in groepsverband op de objectieve (aantal gepleegde delicten) en subjectieve veiligheid (veiligheidsgevoel) zijn niet voorhanden. Wel maken kwalitatieve onderzoeken duidelijk dat de impact van jeugdgroepen op de leefomgeving en sociale cohesie enorm groot kan zijn. Over met name 'zwaardere' jeugdgroepen is bijvoorbeeld opgetekend dat deze de buurt letterlijk hebben overgenomen, waarbij burgers overlast uit angst voor represailles niet meer melden en de overheid er niet afdoende in slaagt om de problematiek aan te pakken. Dit kan ertoe

leiden dat bewoners en ondernemers uit de buurt wegtrekken, wat verloedering van een wijk in de hand kan werken.

Onderzoek naar factoren die samenhangen met het ontstaan en verdwijnen van jeugdgroepen is vrijwel niet voor handen. Het is derhalve grotendeels onbekend wat toekomstig delinquent gedrag van jeugdgroepen beïnvloedt. Case studies van acht gewelddadige jeugdgroepen en internationaal onderzoek bieden wel enig zicht op items die correleren met structurele criminaliteit en overlast. Deze items richten zich op gedrag in de buurt, groepssamenstelling, omgang met overheidspartijen en vormen van criminaliteit. Voorbeelden zijn territoriaal gedrag en gerichte intimidatie van burgers, ondernemers en overheid, betrokkenheid in de (middel)zware criminaliteit, het bestaan van meerdere ‘generaties’ binnen een groep en een groot leeftijdsverschil tussen groepsleden.

4.2.2 Praktijkgerichte vragen

De praktijkgerichte vragen richten zich op verschillende aspecten van het duiden van problematisch jeugdgroepgedrag. Dit zijn de inrichting van het duidingsproces, de inhoudelijke duiding en de implicaties voor de aanpak. We behandelen deze aspecten afzonderlijk.

Inrichting van het duidingsproces

In het nieuwe werkproces hebben drie stappen betrekking op de duiding (zie paragraaf 4.1). Signalen van verschillende partijen – waaronder de politie, het jongerenwerk, de gemeente en onder gemeente vallende of werkende diensten – kunnen leiden tot de constatering dat zorgen bestaan over het gedrag van een jeugdgroep. Wanneer dit het geval is, is de gemeente verantwoordelijk voor het aanvragen van een groepsscan bij de politie. Dit betekent dat, wanneer zorgen bestaan over een groep, de gemeente als regievoerder rondom de informatieverzameling optreedt. Voordat de groepsscan wordt uitgevoerd, wordt een namenlijst van groepsleden opgesteld. Zowel de gemeente als de politie zijn verantwoordelijk voor het samenstellen daarvan. De groepsscan zelf biedt de mogelijkheid om informatie uit de politieregistratiesystemen en straatinformatie van de wijkagent toe te voegen. Door de gemeentelijk regisseur wordt gewerkt aan een concept plan van aanpak dat is gebaseerd op informatie van gemeente, jongerenwerk en de politie (groepsscan) en – indien sprake is van opsporingsindicaties en/of een grote rol van criminaliteit binnen de groep – kan worden aangevuld met informatie van het OM.

Het voorgaande betekent dat lokale partijen gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor het duiden van problematisch jeugdgroepgedrag. Daarbij kan worden opgemerkt dat een beeld op basis van integrale informatie een randvoorwaarde is voor een goede duiding. Uit gevoerde gesprekken blijkt dat aan deze randvoorwaarde nog niet altijd voldaan wordt. Vanuit de politie lijkt soms te worden volstaan met

een summiere groepsscan, die alleen geautomatiseerde gegevens uit de politiesystemen bevat; straatinformatie wordt dan niet verwerkt, wat een onjuist of onvolledig beeld van de groep in de hand werkt. Tevens is het jongerenwerk – dat veelal onder toezicht van de gemeente werkt – nog onvoldoende toegerust op het verzamelen, vastleggen en ontsluiten van informatie. Hoewel het OM conform het werkproces werkt, bestaat in de praktijk het beeld dat het OM soms (toch) meer zou kunnen doen. Concreet spreken partijen in het veld de wens uit dat het OM ook bij afwezigheid van opsporingsindicaties en/of een grote rol van criminaliteit informatie over de groep(sleden) verzamelt en aanwezig is bij overleg over de betreffende groep.

Uit de casestudies blijkt dat het duiden van de verzamelde informatie plaatsvindt in groepsbijeenkomsten die worden voorgezeten door de gemeente. De organisaties die hierbij aanwezig zijn, variëren. Naast vertegenwoordigers van gemeente, politie, jongerenwerk en wijkfunctionarissen als constante factoren sluiten bijvoorbeeld gezinscoaches, leerplichtambtenaren, regisseurs persoonsgerichte aanpak (PGA), zorgcoördinatoren of medewerkers van het OM aan. Op deze wijze kan een mondelinge toelichting op eventueel verstrekte informatie gegeven worden en kan worden bekeken op welke onderwerpen informatie ontbreekt of informatie van onvoldoende kwaliteit is om een gedegen inschatting te maken van de ernst van de problematiek. Van belang is overigens dat pas informatie op persoonsniveau kan worden ontsloten op het moment dat een jeugdgroep is geprioriteerd door de driehoek. Tot die tijd zal informatieverstrekking en duiding dus op groepsniveau moeten plaatsvinden.

Inhoudelijke duiding

Zonder de driedeling (hinderlijk, overlastgevend en crimineel) is het voor professionals lastiger geworden om te bepalen op welke groep(en) de nadruk moet worden gelegd en welke middelen en capaciteit de aanpak zullen vergen. In de praktijk blijkt vaak nog te worden teruggevallen op equivalenten van deze driedeling, echter zonder vastomlijnde criteria te hanteren. Dit kan de prioritering van de aanpak van jeugdgroepen beïnvloeden en bepalend zijn voor de keuze van interventies. Dit illustreert de noodzaak om tot een handreiking voor het duiden van problematisch jeugdgroepgedrag te komen. Een randvoorwaarde voor gebruik is wel dat deze toegankelijk, makkelijk toepasbaar en niet verplicht is. Op basis van de wetenschappelijke literatuur en met professionals gevoerde gesprekken kunnen (mogelijke) duidingsitems worden onderscheiden.

Gelet op de wens en/of noodzaak tot prioriteren, monitoren en aanpakken lijkt het van belang een zekere weging aan te brengen in de handreiking, bijvoorbeeld in de vorm van mate van voorkomen of ernst. Tegelijkertijd komt uit de gevoerde gesprekken een sterke behoefte naar voren om deze duiding van een couleur locale te voorzien (door bijvoorbeeld bepaalde items wel en andere items niet te gebrui-

ken). Dit past binnen de notie dat gedrag van jeugdgroepen of individuele groepsleden binnen de ene gemeente als problematisch kan worden gezien, terwijl een andere gemeente dit gedrag niet als zodanig typeert. De gewenste couleure locale maakt dat het vergelijken van de aanwezige problematiek binnen jeugdgroepen tussen gemeenten – ook wel *benchmarken* – niet langer mogelijk is.

Implicaties voor de aanpak

Een handreiking kan behulpzaam zijn bij het bepalen van de (on)mogelijkheden van de aanpak en de partijen die in de aanpak een rol moeten spelen. De gemeentelijk regisseur kan deze namelijk benutten als een kader voor een duidende beschrijving van een jeugdgroep. Deze doet dat op basis van integrale informatie c.q. informatie van verschillende partijen. De duiding van een jeugdgroep kan de ernst, de risico's, de ontwikkeling en de impact van een jeugdgroep in beeld brengen, waarmee de contouren voor een aanpak zichtbaar kunnen worden gemaakt. Concreet betekent dit dat duidelijk wordt of er moet worden ingezet op de groep als geheel, het domein en/of individuele jongeren binnen de groep. Ook kan een duiding zicht geven op een eventuele behoefte aan betrokkenheid van bijvoorbeeld de Leerplicht, partners vanuit het zorgdomein, gemeentelijk toezicht, het jongerenwerk, het OM en in het kielzog daarvan de opsporing.

Het onderzoek laat zien dat er op verschillende vlakken behoefte is aan kennis en inzicht en eenheid van taal. Ten aanzien van kennis en inzicht blijkt dat partijen nog onvoldoende bewust zijn van de positie van de groepsscan van de politie en de rol daarvan binnen het integrale concept plan van aanpak. Dit betekent dat het belangrijk is om aan verwachtingenmanagement rondom dit instrument en de informatie die dit oplevert te doen. Hierin kunnen gemeentelijk regisseurs als ervaringsdeskundige een belangrijke rol vervullen, bijvoorbeeld door toe te lichten hoe een concept plan van aanpak tot stand komt en welke bronnen daarvoor (kunnen) worden benut. Het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) zou hier een rol in kunnen vervullen.

De handreiking zelf kan worden gezien als een checklist om een jeugdgroep integraal in beeld te brengen, zicht te krijgen op ontbrekende informatie en op partners die betrokken kunnen worden bij de aanpak. Eenheid van taal kan worden bewerkstelligd door de duidingsitems in de handreiking van een korte beschrijving te voorzien in de vorm van een bijsluiter. Voor uiteindelijk gebruik van de handreiking is het belangrijk dat deze bestuurlijk draagvlak geniet. Daarom zal ook moeten worden gewerkt aan het bewerkstelligen daarvan.

4.3 Reflectie

De geraadpleegde bronnen uit wetenschap en praktijk geven zicht op een grote variëteit aan items die kunnen worden benut bij het in beeld brengen en duiden van problematisch jeugdgroepgedrag. Het duiden van een jeugdgroep met een label (hinderlijk, overlastgevend en crimineel) had in het verleden bestaansrecht, maar doet onvoldoende recht aan het complexe gedrag van jeugdgroepen binnen de context waarin dit plaatsvindt. Duidingsitems vormen allereerst een praktisch hulpmiddel om op lokaal niveau op een goede en gedegen wijze integrale informatie bij elkaar te brengen. Deze informatie geeft zowel richting aan de aanpak als aan de partijen die daarbij betrokken zouden kunnen of moeten worden.

Met het oog op prioritering of monitoring van jeugdgroepen kan, op basis van een deelselectie van duidingsitems, een beschrijvend beeld van een jeugdgroep worden gegeven. Welke specifieke duidingsitems daarbij worden gebruikt, kan de gemeentelijk regisseur in overleg met haar partners bepalen. Onderwerpen die op basis van deze items aan bod lijken te moeten komen, zijn de ernst, de risico's, de ontwikkeling en de impact van een jeugdgroep op de omgeving. Dit biedt leden van de lokale driehoek zicht op nut en noodzaak van een aanpak (prioritering) en de contouren daarvan. De bevindingen van het onderzoek zijn gebruikt om een eerste aanzet te doen voor een handreiking. Deze kan in de toekomst, op basis van de praktijkervaringen, worden aangescherpt.

Eindnoten

1. De focus ligt met andere woorden op problematisch jeugdgroepgedrag op straat. Groepen jongeren die zich uitsluitend online problematisch manifesteren, vallen buiten de scope van dit onderzoek.

Summary and conclusions

This fourth chapter is a summary that may be read in lieu of a comprehensive read. In the first section, the context, the research questions and the execution of the study are discussed; in the next section, the research questions are answered. The final part of this chapter provides a contemplative conclusion based on the findings of this study.

Context, research questions and execution

Offending behaviour in adolescence occurs mainly in groups; accordingly, youth groups, nuisance-causing conduct and crime follow on from each other. Until 2015, the shortlist methodology was used to interpret the nature and severity of offending behaviour of youth groups in the public domain.¹ Youth groups were classified as bothersome, nuisance-causing or criminal. Since 2015, a new methodology is being used: the group scan. Since in this, groups are no longer classified as bothersome, nuisance-causing or criminal, also the work process to come to an approach has changed. The new work process has seven steps, the first three of which are most significant for an interpretation of problematic youth group behaviour: 1) sharing signs of problematic group conduct, 2) deciding on additional information to be gathered and 3) deciding to describe a comprehensive picture of the group. Unlike before, the municipal process director now works on a draft action plan that ideally comprises information from the municipality, from youth work and from the police group scan. Where there are prospects of conviction or a greater role for criminal law aspects, information of the Public Prosecution Service (PPS) may be added.

Group classification based on the shortlist methodology used to – largely – determine the action plan and which parties would direct and take charge of it. Now that the shortlist methodology is no longer being used, there is a need for interpretation at the level of group behaviour and dynamics, risks, impact and

opportunities. This may subsequently be used to shape the process controls for the approach. This can be translated into the following problem definition:

'How can local partners give a uniform interpretation of problematic group behaviour, its relationship with the living environment and the conduct of members in the group? How can this interpretation contribute to the coordination between partners in the chain regarding the tasks and responsibilities involved in dealing with a group?'

The research question was translated into theoretical/scientific questions and more practice-oriented questions:

Theoretical/scientific questions

1. Taking into account the most up-to-date insights, what classifications of group behaviour and dynamics may be used?
2. What consequences can group behaviour have on the immediate living environment (the district/neighbourhood)?
3. How is insight gained in factors that may affect future delinquent behaviour of these – problematic – youth groups?

Practice-oriented questions

1. Who is or are in charge of providing interpretation?
2. What is a logical way to set up the interpretation process, or: when and by whom should what information be made available to sufficiently establish what the issues are and what information or involvement is not needed, or not yet?
3. Should any weighing factors be considered in the elaboration, and if so, which?
4. What kind of guidance can the local field be given to interpret a youth group?
5. Based on the interpretation, what may be said about the tasks and responsibilities of partner(s) for the approach?
6. Is there a need or further need of knowledge and insights, a single language, or for local partners to acquire skills? If so, what need?

To answer the theoretical/scientific research questions, scientific literature published between 2012 and 2017 was used. Scientific databases were used to take stock of this; in addition, stakeholders with a clear understanding of the current literature supplied documentation. To answer the more practice-oriented question, discourse was sought, in various ways, with the practical and research field. Annex 1 to this report offers a list of activities carried out and persons interviewed in this respect.

Answering research questions

This study has a scientific/theoretical component and a practice-oriented component (section 4.1). In the following subsections, descriptive answers are provided to the questions belonging to those two components.

Scientific theoretical questions

In the literature, group behaviour and dynamics are defined in different ways. This is partly shown by the great diversity of terms used for youth groups and how those terms are elaborated. This has made the results of studies difficult to compare; depending on the definitions used, these may not always dovetail with or be recognised in practice. Accordingly, empirical research offers no handholds for a choice of one or another classification of problematic youth group behaviour. This is why, in the current study, a choice was made to take stock of the impact of group behaviour on the living environment and the risk factors for future delinquent behaviour of youth groups in particular from the Dutch context – i.e. in particular starting out from the research into problematic youth groups.

The impact of youth groups on the environment may be approached from an “us and them” perspective, setting the neighbourhood and/or the local government against a youth group (conflict situation). Where a conflict situation occurs, people start thinking in groups, with people belonging to a different group than one’s “own” (the “out-group”) being treated more negatively. In a behavioural sense, this impacts how members of the various groups (consciously or unconsciously) behave to each other. In the case of problematic youth group behaviour this may lead to nuisance, harassment or violence to other groups or people in the neighbourhood. Incidentally, from a perspective of behavioural psychology it may be noted that the impact youngsters have on each other peaks in adolescence, then gradually declines. Statistics on the impact of youth group nuisance on objective (number of offences committed) and subjective safety (sense of safety) are not available. However, qualitative research shows that the impact of youth groups on the living environment and social cohesion can be extremely high. In particular in regard to the ‘heavier’ youth groups, for example, it is recorded that these literally took over the neighbourhood, with citizens too afraid of repercussions to make reports any longer, and the authorities unable to deal with the issues adequately. This may result in residents and entrepreneurs leaving the neighbourhood, which may promote its deterioration.

Almost no research into the factors related to the appearance and disappearance of youth groups is available; accordingly, it is largely unknown what affects future delinquent behaviour of youth groups. Case studies of eight violent youth groups and international research do offer some insight into items that correlate with structural crime and nuisance. These items focus on behaviour in the neighbourhood, group composition, relationships with administrative parties and

forms of crime. Examples are territorial behaviour and targeted intimidation of citizens, entrepreneurs and the authorities, involvement in mid-level and serious crime, the existence of several 'generations' in a group and a great age difference between group members.

Practice-oriented questions

The practice-oriented questions focus on various aspects of interpreting youth group behaviour: how the interpretation process is organised, the substantive interpretation, implications for the approach. These aspects will be discussed separately.

Organisation of the interpretation process

In the new work process, three steps are related to interpretation (section 4.1). Signals emitted by the various parties – including the police, youth workers, the municipality and municipal services – may lead to the conclusion that there are concerns about the behaviour of a youth group. Where this is the case, the municipality is in charge of applying to the police for a group scan. This means that, where there are concerns about a group, the municipality is director of information gathering. Before the group scan is carried out, a list of group members is drawn up. The police and the municipality bear joint responsibility for this. The actual group scan offers the option to add information from the police registration systems and the local beat officer. The municipal director works on a draft plan of action based on information from the municipality, youth work and the police (group scan), to be supplemented – should there be prospects of conviction or a greater role for criminal law aspects – with information of the PPS.

All this means that local parties bear joint responsibility for the interpretation of problematic youth group behaviour. One should note that a picture constructed on the basis of comprehensive information is a precondition for correct interpretation. Some of the interviews held show that this precondition is not always met. The police sometimes conducts only a limited group scan, incorporating only digital data from the police systems; no street information is used in such a case, which may promote an incorrect or incomplete picture of the group in question. In addition, youth workers – usually working under the municipality's supervision – are still insufficiently equipped to gather and record information and to make it accessible. Although the PPS works in conformity with the work process, in practice the idea is that it could, maybe sometimes, do more. Specifically, parties in the field express the wish that the PPS gather information on the group or its members and be present in consultations about groups even in the absence of prospects of conviction or a greater role for criminal law aspects.

The case studies show that information gathered is interpreted in group meetings chaired by the municipalities. Which organisations attend these meetings varies: besides representatives of the municipality, the police, youth work and local beat officers as constant factors, also family coaches, school attendance officers, person-oriented approach (PGA) directors, coordinators or PPS staff may attend. In this way, oral explanations of any information supplied may be given, missing information can be spotted, and other information judged of insufficient quality for a solid evaluation of the severity of issues can be identified. Incidentally, it is important that information on an individual level be not given access to until a youth group has been prioritised by the triangle; until that time, therefore, only information and interpretation on the group level should be provided.

Substantive interpretation

Without the triple label (nuisance-causing, bothersome and criminal) it has become harder for professionals to determine which group or groups should be given extra attention, and what means and capacity the chosen approach will require. In practice, equivalents of the label are still too often relied on – without use being made of clearly demarcated criteria, however. This may affect the prioritisation of the plan of action regarding youth groups and become decisive for the choice of intervention. This illustrates the need to create clear guidance for the interpretation of problematic youth group behaviour. A precondition for this is that it be accessible, easy to apply and not mandatory. Based on the scientific literature and interviews conducted with professionals, (possible) items for interpretation may be distinguished.

In view of the wish and/or the need for prioritisation, monitoring and a plan of action, it seems important to introduce some weighing factor into the guide, for example in the form of the degree of prevention or the severity. At the same time, the conversations held reveal a strong need to provide the interpretation with a *couleur locale* (by using some items but not others, for example). This is in line with the notion that the conduct of youth groups or individual group members may be viewed as problematic in the one municipality, whereas in the other, the same conduct is not classified as problematic. Such local differences mean that comparison of the various issues with youth groups between municipalities – sometimes termed benchmarking – is no longer possible.

Implications for the approach

A guide can be helpful in determining the possibilities and impossibilities of the approach chosen and the parties that have to play a part therein. After all, the municipal director can use this as a framework for an interpretative description of a youth group. He or she will make this based on comprehensive information or,

as the case may be, on information from various parties. An interpretation of a youth group may produce a picture of the severity, risks, development and impact of that youth group and reveal the contours of a possible approach. Concretely, this means that it becomes clear whether the group as a whole should be targeted, or the domain and/or the individual members of the group. An interpretation may also provide ideas about any need to involve, for example, school attendance officers, partners from the care domain, municipal supervisors, youth work, the PPS and, in its wake, investigative services.

This study shows that in various areas, the need for knowledge, insight and a single language is felt. Where knowledge and insight are concerned it turns out that parties are still insufficiently aware of the position of the police group scan and its role inside the comprehensive action plan. This means that it is important to do some expectation management in regard to this instrument and the information it may yield. Municipal directors may play a part in this as experience experts, for example by explaining how a draft plan of action is made and what resources are or may be used for it. The Dutch Centre for Crime Prevention and Public Safety (Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid CCV) might play a part in this.

The guide as such may be viewed as a checklist to get a comprehensive picture of a youth group and to gain insights about missing information and partners that may become involved in the approach. A single language may be achieved by adding a short description to the interpretative items in the guide, in the shape of an insert. Ultimate use of the guide requires that it has administrative support; this will also have to be achieved, therefore.

Reflection

The sources from science and practice that were consulted provided a view of a great variety of items that may be used in picturing and interpreting problematic youth group behaviour. In the past, there was a place for such interpretation using labels (nuisance-causing, bothersome and criminal); however, this does insufficient justice to the complex behaviour of youth groups in the context in which this takes place. Above all, interpretative items constitute a practical tool for good and solid comprehensive information gathering on a local level. This information gives direction both to the approach and to the parties that could or should be involved therein.

With a view to prioritising or monitoring youth groups, based on a selection of interpretative items a descriptive picture of a youth group may be provided. What specific interpretative items are used in this may be determined by the municipal director in consultation with the partners. Topics that, based on these items, seem to have to be discussed are the severity, risks, development and impact of youth

groups on the environment. This offers members of the local triangle an insight in the use of and need for an approach (prioritisation) and its contours. The findings of this study were used to make a first attempt at a guide; in the future, based on experiences from practice, this can be made more explicit.

Endnotes

- 1 In other words, the focus is on problematic youth group behaviour in the street. Youth groups that only exhibit problematic behaviour online are outside the scope of this study.

Geraadpleegde bronnen

Alleyne, E.A. & J.L. Wood (2014). Gang involvement: Social and environmental factors. *Crime & Delinquency*, 60(4): 547-568.

Ang, R.P., V.S. Huan, S.H. Chua & S.H. Lim (2012). Gang affiliation, aggression, and violent offending in a sample of youth offenders. *Psychology, Crime & Law*, 18(8): 703-711.

Baccaglioni, W.F. (1993). *Project youth gang-drug prevention: A statewide research study*. Rensselaer, NY: New York State Division for Youth.

Beke, B., A. van Wijk & H. Ferwerda (2000). *Jeugdcriminaliteit in groepsverband ontrafeld. Tussen rondhangen en bendevorming*. Amsterdam: SWP.

Beke, B., H. Ferwerda, E. Van der Torre & E. Bervoets (2013). *Jeugdgroepen en geweld. Van signalering naar aanpak*. Apeldoorn: Politieacademie.

Burik, A. van, C. Hoogeveen, B.J. de Jong & B. Vogelvang (2013). *Evaluatie aanpak criminele jeugdgroepen*. Den Haag: WODC.

CBS (2016). *Veiligheidsmonitor 2015*. Zoetermeer: CBS.

Cebeon (2016). *Kostbare vriendschappen: wat problematische jeugdgroepen de maatschappij kosten. Exploratieve studie in een grote gemeente*. Den Haag: WODC.

Crosnoe, R. & C.A. McNeely (2008). Peer relations, adolescent behavior, and public health research and practice. *Family & Community Health*, 31: 71-80.

Decker, S.H. & B.V. Van Winkle (1996). *Life in the gang: Family, friends and violence*. New York, NY: Cambridge University Press.

Decker, S.H., C. Melde & D.C. Pyrooz (2012). What do we know about gangs and gang members and where do we go from here? *Justice Quarterly*, 1-34

Esbensen, F.-A. & C.L. Maxson (2012). *Youth gangs in international perspective: Results from the Eurogang Program of Research*. New York: Springer.

Esbensen, F. & F.M. Weerman (2005). Youth gangs and troublesome youth groups in the United States and the Netherlands: A cross-national comparison. *European Journal of Criminology*, 2(1): 5-37.

Eysink Smeets, M. & E. Bervoets (2011). *De onaantastbaren. De destructieve doorwerking van onaantastbaren in de wijk*. Den Haag: NICIS.

Ferwerda, H. (2005). *De Diamantgroep. De aanpak gebundeld*. Arnhem: Bureau Beke.

Ferwerda, H., B. Beke & E. Bervoets (2013). *Jeugdgroepen van toen. Een casusonderzoek naar de leden van drie criminele jeugdgroepen uit het einde van de vorige eeuw*. Arnhem: Bureau Beke.

Ferwerda, H., T. van Ham & B. Bremmers (2013). *Van wie is de straat? Methodiek en lessen voor de politie om ongrijpbare veiligheidsfenomenen grijpbaar te maken – op basis van vijf praktijkcasus*. Arnhem: Bureau Beke.

Ferwerda, H. & T. Van Ham (2015). *Problematische jeugdgroepen in Nederland. Omvang en aard in het najaar van 2014*. Arnhem: Bureau Beke.

Ferwerda, H. & T. Van Ham (2017). Lessen uit de aanpak van jeugdgroepen. *Justitiële Verkenningen*, 1: 112-126.

Gemert, F. van & M. Fleisher (2002). *In de greep van de groep. Een onderzoek naar een Marokkaanse problematische jeugdgroep*. Amsterdam: Regioplan.

Gemert, F. van (2002). *Botsen met de buurt. Overlast en wisselwerking tussen jeugdgroepen en de buitenwereld*. Tijdschrift voor Criminologie, 2: 162-171.

Gemert, F. van & F.M. Weerman (2013). Youth groups and street gangs in the Netherlands from 1985 to 2013. In: *European Forum for Urban Security, EU street violence: Youth groups and violence in public spaces*. Paris: European Forum for Urban Security (pp.203-227).

Gemert, F. van & F.M. Weerman (2015). Understanding European gangs. In: S.H. Decker & D.C. Pyrooz (eds.), *The Wiley handbook of gangs*. Chichester: Wiley-Blackwell (pp. 503-519).

Ham, T. van & H. Ferwerda (2016). *Van cijfers naar interpretatie. Een duiding van de kwantitatieve ontwikkelingen van de jeugdcriminaliteit*. Arnhem: Bureau Beke.

Hennigan, K. & M. Spanovic (2012). Gang dynamics through the lens of social identity theory. In: F.-A. Esbensen & C.L. Maxson (eds.), *Youth Gangs in International Perspective*. New York: Springer (p.127-149).

Jong, J.D. de (2012). Typically Moroccan? A group dynamic explanation of nuisance and criminal Behavior. In: F.-A. Esbensen & C.L. Maxson (eds.), *Youth Gangs in International Perspective*. New York: Springer (p.225-236).

Klein, M. & C. Maxson (2006). *Street gang patterns and policies*. Oxford: Oxford University Press.

Klein, M.W., F.M. Weerman & T.P. Thornberry (2006). Street gang violence in Europe. *European Journal of Criminology*, 3: 413-437.

Lachman, P., C.G. Roman & M. Cahill (2013). Assessing youth motivations for joining a peer group as risk factors for delinquent and gang behavior. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 11(3): 212-229.

Landelijk projectteam proeftuinen (2016). *Werkproces integrale aanpak problematische jeugdgroepen en groepsgedrag* (versie 1.0).

Landolt, S. (2013). Co-productions of neighbourhood and social identity by young men living in an urban area with delinquent youth cliques. *Journal of Youth Studies*, 16(5): 628-645.

Loeber, R. & D. Farrington (1998). *Serious and violent juvenile offenders. Risk factors and successful interventions*. New York: Sage Publications.

McDaniel, D.D. (2012). Risk and protective factors associated with gang affiliation among high-risk youth: a public health approach. *Injury Prevention*, 18: 253-258.

Medina, J., J. Aldridge, J. Shute & A. Ross (2013). Measuring gang membership in England and Wales: A latent class analysis with Eurogang survey questions. *European Journal of Criminology*, 10(5): 591-605.

Megens, K. & F. Weerman (2010). Attitudes, delinquency and peers: The role of social norms in attitude-behaviour inconsistency. *European Journal of Criminology*, 7(4): 299-316.

Moffitt, T.E. (1993). Life-course persistent and adolescence-limited antisocial behavior: A developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100: 674-701.

O' Brien, K., M. Daffern, C.M. Chu & S.D.M. Thomas (2013). Youth gang affiliation, violence and criminal activities: A review of motivational, risk, and protective factors. *Aggression and Violent Behavior*, 18: 417-425.

Pedersen, M.L. & J.M. Lindstad (2012). The Danish gang-joining project: Methodological issues and preliminary results. In: F.-A. Esbensen & C.L. Maxson (eds.), *Youth Gangs in International Perspective*. New York: Springer (p.239-250).

Rostami, A., F. Leinfelt & S. Holgersson (2012). An exploratory analysis of Swedish street gangs: Applying the Maxson and Klein typology to a Swedish gang dataset. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 28(4): 426-445.

Shoemaker, D.J. (2005). *Theories of delinquency: An examination of explanations of delinquent behavior* (5th ed.). New York, NY: Oxford.

Smith, E.R. & D.M. Mackie (2015). Dynamics of group-based emotions: Insights from inter-group emotions theory. *Emotion Review*, 7(4): 349-354.

Smithson, H., L. Monchuk & R. Armitage (2012). Gang member: Who says? Definitional and structural issues. In: F.-A. Esbensen & C.L. Maxson (eds.), *Youth Gangs in International Perspective*. New York: Springer (p.53-68).

Weerman, F. M., C.L. Maxson, F. Esbensen, J. Aldridge, J. Medina & F. van Gemert (2009). *Eurogang program manual background, development, and use of the Eurogang instruments in multi-site, multi-method comparative research*. Gedownload via www.umsl.edu.

Weerman, F. (2012). 'Are the correlates and effects of gang membership sex-specific? Troublesome youth groups and delinquency among Dutch girls'. In: F.-A. Esbensen & C.L. Maxson (eds.), *Youth gangs in international perspective: Results from the Eurogang program of research*. New York: Springer (p. 271-290).

Weerman, F.M., P.J. Lovegrove & T. Thornberry (2015). Gang membership transitions and its consequences: Exploring changes related to joining and leaving gangs in two countries. *European Journal of Criminology*, 12: 70-91.

Wijk, A. van, M. Hanstede, W.Ph. Stol & E.J.A. Bervoets (2003). *Een casestudy van een problematische jeugdgroep*. Apeldoorn: Politieacademie.

Wood, J.L. (2014). Understanding gang membership: The significance of group processes. *Group Processes & Intergroup Relations*, 17(6): 710-729.

Young, J. & F. Weerman (2013). Delinquency as a consequence of misperception: Overestimation of friends' delinquent behavior and mechanisms of social influence. *Social Problems*, 60(3): 334-356.

Bijlagen

Bijlage 1 – Geraadpleegde respondenten

Deelnemers bijeenkomst 'kartrekkersgroep'

Bern Alferink	Openbaar Ministerie
Sanne de Beer	Gemeente Rotterdam
Agnes Cornelissens	Gemeente Rotterdam
Esther Daals	Gemeente Utrecht
Walter Faber	Actiecentrum Veiligheid en Zorg Amsterdam
Tanja Heijkamp	Gemeente Utrecht
Yvette van de Laar	Openbaar Ministerie (schriftelijke bijdrage)
Nadia Najibi	Gemeente Amsterdam
Janneke Uitterhoeve	Gemeente Amsterdam
Yvonne van de Weerd	Openbaar Ministerie
Eveline Wolleswinkel-Van de Kieft	Openbaar Ministerie

Interviews met vertegenwoordigers uit andere (kleinere) proeftuinen

Habib Cigri	Gemeente Weesp
Janina Loef	Gemeente Heerenveen
Anouk de Roos	Gemeente Den Haag
Richard Schaeffers	Gemeente Almere
Gert-Jan Schippers	Gemeente Zaanstad
Patrick Smelt	Straatcontact
Luke Wilke	Gemeente Hilversum

Respondenten casestudies

Hellen Aandeweg	Gemeente Lansingerland
Mohamed Ajuau	Combiwel Amsterdam
Mohamed Asfad	Combiwel Amsterdam
Rachid Ayalmam	Gemeente Utrecht
Eibert Beugelink	Toezicht en Handhaving
Lobkje Boerefijn	Jongerenwerk
Tarik Boukhoubza	Stichting Aanpak Overlast Amsterdam
Wendy Brant	Gemeente Amsterdam
Barbara Braun	WijkOndersteuningsTeam Schiedam Zuid
Evelien Burgin	Streetcornerwork
Baki Cavus	Jongerenwerk
Ismael Celen	Jongerenwerk

Katherine Diaz	Plaatsmakers Amsterdam
Jitske Doodkorte	Gemeente Lansingerland
Majid Douhou	Jongerenwerk
Monique Eckhardt	Gemeente Lansingerland
Mourad Ezzoubaa	Streetcornerwerk
Mounir Ghannoun	Combiwel Amsterdam
Judith Goldberg	Gemeente Amsterdam
Sylvia Groen	Gemeente Amsterdam
Maaïke Haan	Gemeente Amsterdam
Latifa Hajaji	Gemeente Amsterdam
Steven van der Ham	Nationale Politie
Najat Haouli	Gemeente Amsterdam
Mustapha el Houari	Gemeente Amsterdam
Tanja Heijkamp	Gemeente Utrecht
Bettine Hermus	Gemeente Lansingerland
Maarten-Jan Hoekstra	WijkOndersteuningsTeam Schiedam Zuid
Amber Hulsbos	Nationale Politie
Marijke van Impelen	Nationale Politie
Monique Janssen	Nationale Politie
Adem Karatas	Nationale Politie
Sylvia Lassooy	Gemeente Lansingerland
Naomi Manuputty	Reclassering
Faz Mir	Jongerenwerk
Teun Mul	Jongerenwerk
Nadia Najibi	Gemeente Amsterdam
Maarten Neerincx	Gemeente Amsterdam
Eric van Nunen	Nationale Politie
Koen Osterhaus	Gemeente Utrecht
Dennis Polman	Nationale Politie
Andrea Prins	Nationale Politie
Rob Reuter	Nationale Politie
Nikita Rombouts	Gemeente Lansingerland
Annemiek Roos	Nationale Politie
Hein de Ruijter	Gemeente Amsterdam
Albert Schenk	WijkOndersteuningsTeam Schiedam Zuid
Ivar Schreurs	Gemeente Amsterdam
Ilona Seure	Forensisch Netwerk Amsterdam
Elif Turkmen	Gemeente Amsterdam
Michou van de Velde	Forensisch Netwerk Amsterdam
Roos van Velzen	Gemeente Amsterdam

Patrick Vijlbrief	Toezicht en Handhaving
Annika de Vries	Gemeente Lansingerland
Jacqueline de Vries	Nationale Politie
Yvonne van de Weerd	Openbaar Ministerie
Sebastiaan Westphal	Nationale Politie
Roos Wilhelm	Gemeente Schiedam
John Zwaan	Nationale Politie

Interviews stakeholders en wetenschap

Bern Alferink	Openbaar Ministerie
Jeroen van den Broek	Partner in Crime
Hans Broekhuizen	Nationale Politie
Gerdine Dankers	Openbaar Ministerie
Mireille Geldorp	Gemeente Amsterdam
Paul Harland	Nationale Politie
Jan Dirk de Jong	Hogeschool Leiden
Jord Koppejan	Nationale Politie
Yvette van de Laar	Openbaar Ministerie
Aart-Jan Moerkerke	Gemeente Papendrecht
Annemarie Penn-te Strake	Gemeente Maastricht
Linda Robert	Openbaar Ministerie
Ellen de Ruiter	Nationale Politie
Ger van der Wijst	Gemeente Brunssum
Monique Willemsen-Van de Kamp	Openbaar Ministerie
Eveline Wolleswinkel-Van de Kieft	Openbaar Ministerie

Deelnemers lessensessie

Judith Goldberg	Gemeente Amsterdam
Tanja Heijkamp	Gemeente Utrecht
Ieta Polman	Polman Begeleiding
Nicole Tillie	Nationale Politie
Annika de Vries	Gemeente Lansingerland
Winnie van der Wal	Nationale Politie
Annemieke Wierstra	Nationale Politie
Roos Wilhelm	Gemeente Schiedam
Monique Willemsen-van de Kamp	Openbaar Ministerie
Eveline Wolleswinkel-Van de Kieft	Openbaar Ministerie

Deelnemers reflectiesessie

Bern Alferink	Openbaar Ministerie
Ronald Dingjan	Gemeente Rotterdam
Judith Goldberg	Gemeente Amsterdam
Tanja Heijkamp	Gemeente Utrecht
Bert Kroes	Nationale Politie
Nadia Najibi	Gemeente Amsterdam
Annika de Vries	Gemeente Lansingerland
Winnie van der Wal	Nationale Politie
Roos Wilhelm	Gemeente Schiedam
Monique Willemsen-van de Kamp	Openbaar Ministerie
Eveline Wolleswinkel-Van de Kieft	Openbaar Ministerie

Bijlage 2 – Totaaloverzicht aan professionals voorgelegde duidingsitems van problematisch jeugdgroepgedrag

Criminaliteit en houding
<i>Criminaliteit</i>
Actieradius
Aantal, type en actualiteit antecedenten
Aantal sepots en opgemaakte proces-verbalen
Aanwezigheid van opsporingsindicaties
Aard van delicten (spontaan of georganiseerd/gepland)
Betrokkenheid bij drugshandel
Betrokkenheid bij High Impact Crimes (WOS-feiten)
Betrokkenheid bij (middel)zware criminaliteit (afpersing, gokken, prostitutie, wapenbezit)
Discrepantie tussen systeem- en straatinformatie
Kans op recidive
Motief (financieel)
Plegen van ondermijnende criminaliteit
<i>Grensoverschrijdend gedrag (online en offline)</i>
Pestgedrag
Seksueel overschrijdend gedrag
<i>Houding jegens autoriteiten en professionals</i>
Geen respect voor gezag (BOA's, politie)
Gerichte bedreiging/intimidatie van politie- en andere professionals
Moeizaam of niet bereikbaar voor professionals
Provoceren van politiemedewerkers
Registratie van groepsleden als verzetpleger bij aanhouding

Groepskenmerken
<i>Samenstelling</i>
Etnisch homogeen of heterogeen
Lange historie en nieuwe aanwas
Leeftijdsopbouw (12-minners, <18, 18 t/m 23, >23) en grote leeftijdsverschillen
Rol voor volwassenen (>23 jaar)
Vaste groep, subgroepen of fluïde netwerk
Verhouding jongens/meisjes
<i>Invloed groepsdynamische aspecten</i>
Aanwezigheid hiërarchie en organisatie
Angstcultuur binnen de groep
Dwang en groepsdruk bepalen gedrag
Gebruik van bijnamen (online en offline)
Verhouding positieve kopstukken, negatieve kopstukken en meelopers
<i>Andere contextuele elementen</i>
Online en offline sociale contacten met antecedenten (gemeente- en regio-overstijgend)
Leden zijn lid van een criminele familie
Zichtbaarheid (of onzichtbaarheid) van online activiteiten

Impact op de buurt
<i>Zichtbaarheid</i>
Groepsleden wonen buiten de wijk/gemeente
Hot spots
Negatieve rolmodellen
Omvang en aard overlastmeldingen
Onveiligheidsgevoelens bij burgers
Uiterlijke symbolen en naamgeving

<i>Intimidatie</i>
Angst bij burgers en/of ondernemers om aangifte te doen
Ontbreken van vertrouwen in de overheid in de buurt
Op burgers en/of ondernemers gericht geweld
Weggepeste bewoners en/of ondernemers
Vormen van territoriaal gedrag (bv. claimen locatie)

Psychosociale problematiek
<i>Onderwijs</i>
LVB-problematiek
Ontbreken startkwalificatie
Schoolverzuim
Volgen van speciaal onderwijs
<i>Zorg en welzijn</i>
Armoede binnen het gezin
Financiële problematiek (individueel)
Middelengebruik
Problematische opvoedingssituatie (onverschilligheid, onmacht)
Zorgmeldingen

Bijlage 3 – Handreiking duiding problematisch jeugd-groepgedrag voor gemeentelijk (proces)regisseur

Handreiking duiding problematisch jeugdgroepgedrag

Voor de gemeentelijk (proces)regisseur en zijn/haar ketenpartners

September 2017

Bureau **Beke**

Sinds 2015 wordt niet langer gebruikgemaakt van de shortlistmethodiek om problematische jeugdgroepen in beeld te brengen. Dit betekent dat ook de daarbij behorende indeling om groepen (hinderlijk, overlastgevend, crimineel) te prioriteren, aan te pakken en monitoren is losgelaten. Deze handreiking is ontstaan vanuit de behoefte om bij de uitvoering van het *werkproces integrale aanpak problematische jeugdgroepen* – het zogenaamde 7-stappen model – een problematische jeugdgroep of fluide netwerk te kunnen duiden. Deze handreiking, die tot stand gekomen is op basis van literatuur en praktijkkennis, heeft tot doel om:

1. groepen te voorzien van een duiding om te kunnen prioriteren, waarbij ernst van het gedrag, impact op de omgeving en een eventuele risicovolle ontwikkeling van de groep(sleden) aan de orde komen;
2. bouwstenen te leveren om een plan van aanpak op te stellen;
3. de aanpak van de groep te kunnen monitoren.

De handreiking bestaat uit twee delen. In het eerste deel kunt u een kwalitatieve beschrijving geven van een problematische jeugdgroep of fluide netwerk. Welke items u voor het maken van deze beschrijving selecteert, staat u als professional vrij. Het tweede deel bevat een checklist om items te scoren. Deze handreiking biedt aangrijpingspunten om gesignaleerde jeugdgroepen en fluide netwerken te duiden en te beschrijven op basis van voor de context en de groep relevante items. Meer informatie over de totstandkoming van deze handreiking en de daarin onderzochte items kunt u vinden in het rapport *Duiding van problematisch jeugdgroepgedrag*. Dit rapport is te downloaden via www.wodc.nl.

Box 1 – Toelichting op het proces

Belangrijk is dat de duiding het karakter van een groeidocument heeft. Systeeminformatie en sfeerbeelden – van de politie (groepsscan), de gemeente (inclusief gemeentelijke organisaties), het jongerenwerk, woningbouwcorporaties, bewoners, ondernemers en andere relevante partijen – kunnen door de gemeentelijk regisseur bij elkaar worden gebracht. Daarbij kan vanzelfsprekend ook online informatie (open bronnen) worden benut. De informatie wordt in eerste aanleg op groepsniveau gepresenteerd en gedeeld om in gemeenschappelijk overleg tot een integrale duiding van de groep te kunnen komen.

Deel 1 – Duiden van de groep

Binnen de duiding van jeugdgroepen kunnen vier verschillende pijlers worden onderscheiden. Dit zijn groepskenmerken, impact op de buurt, criminaliteit & houding, en psychosociale problematiek. Deze pijlers en de daarbinnen onderscheiden items staan weergegeven in het addendum van deze handreiking. De items kunnen gebruikt worden om een plan van aanpak op te stellen. Achter een aantal items in het addendum staat een asterisk (*) weergegeven. Deze items zijn bij uitstek geschikt om de groep in de vorm van een beschrijving te duiden voor prioritering of monitoring. U kunt vanzelfsprekend ook eigen accenten leggen door andere of aanvullende items te kiezen. Geef op basis van de door u geselecteerde items in het tekstvak hieronder een beschrijving van de groep. Voor een voorbeeldbeschrijving van een jeugdgroep verwijzen we naar box 2 en voor de items naar het addendum.

Box 2 – Portret van een jeugdgroep: drugs en bedreigingen

Een hechte groep van veertien personen profileert zich nadrukkelijk op de plekken waar zij rondhangen. De meeste jongeren zijn tussen de 18 en 23 jaar oud; een minderjarig en een volwassene (24 jaar of ouder) groepslid vormen hierop een uitzondering. De groep heeft een dreigende houding richting burgers en er is sprake van drugsgebruik en -handel. Hoewel een zekere hiërarchie zichtbaar is, ontbreekt het aan organisatie en komen jongeren ook niet voor elkaar op. De dagbesteding van jongeren is beperkt: minder dan de helft van hen gaat naar school en ongeveer de helft heeft werk. De wijkagent slaagt erin om contact te maken met de groep, ook al gaat dit niet van harte en klagen groepsleden over de manier waarop de politie hen benadert. Verwacht wordt dat de samenstelling van de groep de komende maanden zal veranderen, omdat een aantal jongeren uit de buurt hun gevangenisstraf heeft uitgezeten. Hiermee bestaat het risico dat groepsleden meer normoverschrijdend gedrag zullen gaan vertonen in het publieke domein. Hoe groepsleden online actief zijn, is niet bekend.

Datum __ __ ____ Naam groep _____

Locatie groep _____

Geef hier een kwalitatieve beschrijving van de jeugdgroep

2 Impact op de buurt

Zichtbaarheid

	niet	sterk	onbekend
Groepsleden komen (ook) van buiten de wijk en/of de gemeente*	☐ — ☐ — ☐	☐	☐
De groep komt bijeen op een of meerdere <i>hot spots</i>	☐ — ☐ — ☐	☐	☐
Groepsleden fungeren als negatieve rolmodellen voor gezinsleden en andere jongeren	☐ — ☐ — ☐	☐	☐
Aanwezigheid van de groep leidt tot gevoelens van onveiligheid	☐ — ☐ — ☐	☐	☐
Aanwezigheid van de groep leidt tot overlast en criminaliteit	☐ — ☐ — ☐	☐	☐
De groep maakt gebruik van uiterlijke symbolen om zichzelf te profileren	☐ — ☐ — ☐	☐	☐

Intimidatie in de buurt

	niet	sterk	onbekend
De groep heeft in de buurt waar zij zich houdt een intimiderend karakter*	☐ — ☐ — ☐	☐	☐
De buurt heeft weinig vertrouwen in daadkrachtig optreden door de overheid*	☐ — ☐ — ☐	☐	☐

3 Criminaliteit en houding

Criminaliteit

	niet	sterk	onbekend
De groep is buiten de eigen wijk en gemeente crimineel actief	☐ — ☐ — ☐	☐	☐
Het antecedentenpatroon van de groep (frequentie, ernst) is zorgelijk*	☐ — ☐ — ☐	☐	☐
Systeem- en straatinformatie over de groep zijn in overeenstemming met elkaar	☐ — ☐ — ☐	☐	☐
Delicten vinden doelbewust plaats en zijn gericht op financieel gewin*	☐ — ☐ — ☐	☐	☐
Groepsleden zijn betrokken bij ondermijnende criminaliteit*	☐ — ☐ — ☐	☐	☐
Er zijn zorgen over de hoogte van het recidiverisico van groepsleden	☐ — ☐ — ☐	☐	☐

Grensoverschrijdend gedrag

	niet	sterk	onbekend
Groepsleden maken zich online en/of offline schuldig aan pestgedrag	☐ — ☐ — ☐	☐	☐
Groepsleden maken zich online en/of offline aan seksueel overschrijdend gedrag	☐ — ☐ — ☐	☐	☐

Houding jegens professionals

	niet	sterk	onbekend
Groepsleden provoceren, bedreigen en/of intimideren het gezag (bv. politie, Boa's)*	☐	☐	☐
Groepsleden zijn aanspreekbaar op hun gedrag c.q. toegankelijk voor professionals*	☐	☐	☐
Groepsleden staan bekend als verzetpleger bij aanhouding	☐	☐	☐

4 Psychosociale problematiek

Onderwijs/Werk

	niet	sterk	onbekend
Groepsleden lijden (mogelijk) aan LVB-problematiek	☐	☐	☐
Het ontbreekt groepsleden aan een startkwalificatie	☐	☐	☐
Er zijn zorgen over schoolverzuim door groepsleden	☐	☐	☐
Groepsleden volgen speciaal onderwijs	☐	☐	☐
Volwassen groepsleden hebben geen werk c.q. eigen inkomen	☐	☐	☐

Zorg en welzijn

	niet	sterk	onbekend
Groepsleden hebben schulden	☐	☐	☐
Onder groepsleden is sprake van problematisch middelengebruik (alcohol/drugs)*	☐	☐	☐
Er zijn zorgen over de situatie waarin groepsleden opgroeien	☐	☐	☐
Er zijn zorgmeldingen gedaan over groepsleden*	☐	☐	☐
Groepsleden hebben een civiel- of strafrechtelijke maatregel opgelegd gekregen	☐	☐	☐
Groepsleden zijn onderdeel van een persoonsgerichte aanpak (PGA)	☐	☐	☐

Addendum – Omschrijven van de groep op basis van items

1 Groepskenmerken

a) Samenstelling

Historie*	Beschrijf indien van toepassing de historische context van de groep en de aanwas van nieuwe groepsleden
Homogeniteit	Er kan op verschillende manieren sprake zijn van homogeniteit. Beschrijf in hoeverre dit het geval is qua etniciteit en geslacht van groepsleden en eventueel waarom dit al dan niet problematisch is
Leeftijdsofbouw*	Grote leeftjdsverschillen binnen groep kunnen een risico voor (later) delinquent gedrag zijn. Beschrijf de leeftjdsopbouw binnen de groep op basis van de volgende vier categorieën: 12-minners, minderjarigen, adolescenten (18 t/m 23 jaar), volwassenen (24 jaar en ouder) en indien van toepassing waarom hier zorgen over zijn
Rol van volwassenen*	Beschrijf indien van toepassing welke rol volwassen groepsleden (24 jaar en ouder) hebben
Vorm	Beschrijf of sprake is van een duidelijk te onderscheiden vaste groep, van een groep waarbinnen sprake is van subgroepen of van een fluide netwerk. Geef tevens aan uit hoeveel personen de groep, eventuele subgroepen of het netwerk bestaat

b) Invloed groepsdynamica

Gebruik van bijnamen	Beschrijf of leden van de groep online en/of offline bijnamen hebben. Zij kunnen hieraan status ontlennen
Hiërarchie en organisatie*	Beschrijf in hoeverre sprake is van hiërarchie en organisatie binnen de groep. Illustreer dit bijvoorbeeld door aan te geven of positieve en/of negatieve kopstukken kunnen worden onderscheiden, door te beschrijven in hoeverre dwang en groepsdruk van invloed zijn op het gedrag van groepsleden en door te omschrijven of sprake is van een angstcultuur binnen de groep
Onderlinge verhoudingen*	Beschrijf de onderlinge verhoudingen binnen de groep door een beschrijving te geven van de groepscohesie c.q. de sterkte van bindingen binnen de groep

c) Andere contextuele elementen

Criminele contacten	Beschrijf of leden van de groep online dan wel offline gemeente- en regio-overstijgende sociale contacten hebben die bekend zijn bij politie en/of Justitie
Familieverbanden*	Beschrijf of leden van de groep onderdeel zijn van gezinnen of families die bekend staan als 'crimineel'
Zichtbaarheid online activiteiten	Beschrijf in hoeverre online activiteiten van groepsleden zichtbaar zijn of waren. Beschrijf indien van toepassing ook wat in relatie tot overlast en criminaliteit kan worden afgeleid uit de zichtbare online activiteiten

2 Impact op de buurt

a) *Zichtbaarheid*

Aantrekkingskracht*	Beschrijf of groepsleden enkel vanuit de (eigen) wijk komen of dat groepsleden ook buiten de wijk en/of buiten de gemeente wonen Dit kan iets zeggen over de ernst van de groep en implicaties hebben voor de aanpak
Hot spots	Beschrijf op welke locatie(s) groepsleden zich veelal ophouden en hoe zij zich daar gedragen
Negatieve rolmodellen	Beschrijf of groepsleden fungeren als negatieve rolmodellen voor gezinsleden (broer, zus) of andere jongeren in de wijk en op welke wijze zij zich manifesteren c.q. hun negatieve invloed kunnen doen gelden
Onveiligheid en overlast	Beschrijf in hoeverre het gedrag van de groep leidt tot een onveilig gevoel bij en/of overlast voor burgers en ondernemers. Dit kan worden gedaan door de aard en omvang van overlastmeldingen te omschrijven of door op basis van enquêtes of kwalitatieve informatie onveiligheidsgevoelens weer te geven. Beschrijf ook waar de onveiligheidsgevoelens en/of overlast uit bestaan
Uiterlijke symbolen	Uiterlijke symbolen (graffiti, kleuren, logo's) staan in verband met (ernstig) crimineel groepsgegedrag. Beschrijf in hoeverre de groep gebruikmaakt van uiterlijke symbolen (graffiti, kleuren, logo's) of namen om zichzelf te profileren

b) *Intimidatie in de buurt*

Intimiderend karakter*	Beschrijf de mate waarin sprake is van intimidatie door de groep. Dit kan worden geïllustreerd door te beschrijven in hoeverre sprake is van: 1) gericht verbaal of fysiek geweld tegen burgers, 2) angst bij burgers en/of ondernemers om aangifte te doen, 3) weggepeste bewoners en/of ondernemers en 4) vormen van territoriaal gedrag (bijvoorbeeld het claimen van een locatie)
Vertrouwen in de overheid*	Beschrijf in hoeverre bewoners, ouders en/of ondernemers in de omgeving van de groep vertrouwen hebben in de overheid

3 Criminaliteit en houding

a) *Criminaliteit*

Actieradius	Beschrijf de mobiliteit van de groep c.q. het gebied waarin deze (crimineel) actief is. Maak daarbij een onderscheid tussen de wijk, de gemeente, de regio of buiten de regio
Antecedenten*	Beschrijf de antecedenten van de groep. Besteed daarbij specifiek aandacht aan de mate waarin groepsleden zich schuldig maken aan drugshandel, High Impact Crimes, middelzware criminaliteit (afpersing, gokken, prostitutie, wapenbezit) en ondernemende criminaliteit. Geef eveneens aan van welk antecedentenpatroon sprake is in termen van frequentie en ernst
Discrepancie tussen systeem- en straatinformatie	Beschrijf in hoeverre het beeld van de groep op basis van de systeem informatie overeenkomt met het beeld dat professionals van de groep hebben
Motief en aard delicten*	Beschrijf welk motief of welke motieven ten grondslag liggen aan het plegen van delicten (verveling, financieel gewin) en in hoeverre deze gepland of juist spontaan plaatsvinden
Opsporingsindicaties*	Beschrijf in hoeverre er aanwijzingen zijn dat groepsleden betrokken zijn bij (ondernemende) criminaliteit en waar deze aanwijzingen uit bestaan
Recidiverisico	Beschrijf in hoeverre er op basis van de aanwezige informatie uitspraken kunnen worden gedaan over het recidiverisico, hoe hoog dit risico wordt ingeschat en om welke redenen dit het geval is

b) *Grensoverschrijdend gedrag*

Pestgedrag	Beschrijf in hoeverre er sprake is van offline en/of online pestgedrag
Seksueel grensoverschrijdend gedrag	Beschrijf in hoeverre er sprake is van offline en/of online seksueel grensoverschrijdend gedrag

c) *Houding jegens professionals*

Geen respect en intimiderend gedrag*	Beschrijf in hoeverre sprake is van een problematische houding richting het gezag (bestuurders, Boa's, jongerenwerkers, politie). Dit kan worden geïllustreerd door te beschrijven in hoeverre deze medewerkers worden geprovoceerd, bedreigd en/of geïntimideerd en in welke situaties dit het geval is
Toegankelijkheid*	Beschrijf in hoeverre groepsleden bereikbaar en aanspreekbaar zijn voor professionals en om welke reden(en) dit eventueel niet het geval is
Verzet	Beschrijf in hoeverre groepsleden bekend staan als verzetpleger bij aanhouding

4 Psychosociale problematiek

a) *Onderwijs/Werk*

LVB-problematiek	Beschrijf in hoeverre er sprake is van (vermoedens van) de aanwezigheid van een licht-verstandelijke beperking binnen de groep
Startkwalificatie	Beschrijf in hoeverre er sprake is van het ontbreken van een startkwalificatie binnen de groep
Schoolverzuim	Beschrijf in hoeverre er sprake is van schoolverzuim binnen de groep en over welke periode dit plaatsvindt of heeft gevonden
Speciaal onderwijs	Beschrijf in hoeverre groepsleden speciaal onderwijs volgen
Werk / inkomen	Beschrijf in hoeverre groepsleden via werk voorzien in een eigen inkomen

b) *Zorg en welzijn*

Financiële problematiek	Beschrijf in hoeverre groepsleden schulden hebben en wat de achtergrond van deze schulden is
Middelengebruik*	Beschrijf in hoeverre middelen worden gebruikt door groepsleden. Maak daarbij een onderscheid tussen alcohol, softdrugs en harddrugs. Beschrijf frequentie van en ontwikkeling in gebruik en geef aan in hoeverre (mogelijk) sprake is van verslavingsgedrag
Problematische opvoedsituatie	Beschrijf in hoeverre binnen de gezinnen van groepsleden sprake is van een problematische opvoedsituatie. Dit kan worden geïllustreerd door te beschrijven in hoeverre ouders toegerust zijn op het opvoeden van hun kind (pedagogische onmacht), in hoeverre zijn hier verantwoordelijkheid voor nemen (pedagogische onverschilligheid), in hoeverre zij aanwezig zijn (toezicht) en in hoeverre sprake is van psychosociale problematiek binnen het gezin (armoede, werkloosheid en psychische problemen van gezinsleden)
Zorgmeldingen*	Beschrijf in hoeverre sprake is van zorgmeldingen in relatie tot groepsleden en in welke context deze zorgmeldingen zijn gedaan
Civiel- en strafrechtelijke maatregelen	Beschrijf in hoeverre aan groepsleden civiel- of strafrechtelijke maatregelen zijn opgelegd. Te denken valt aan een OTS of bijzondere voorwaarden
Persoonsgerichte aanpak (PGA)	Beschrijf in hoeverre groepsleden onderdeel zijn (geweest) van een persoonsgerichte aanpak, bijvoorbeeld in de setting van het Veiligheidshuis

Verschenen in de Bekereeks

2008

Ambtscriminaliteit aangegeven?

Een onderzoek naar het opvolgen van en kennis over de wettelijke verplichting tot aangifte van artikel 162 Sv misdrijven

Verborgene problemen

Een onderzoek naar (de aanpak van) criminaliteit onder Antillianen in Nederland

Bont en Blauw

Een onderzoek naar de strafrechtelijke behandeling van geweldszaken tegen politieambtenaren en de bejegening van slachtoffers daarvan door de politie en het openbaar ministerie

Uitstel van behandeling?

Een verkennend onderzoek naar TBS-gestelden met en zonder een combinatievonnissen en de mogelijke effecten van detentie

2009

Huwelijksdwang: Een verbintenis voor het leven?

Een verkenning van de aard en aanpak van gedwongen huwelijken in Nederland

Inpakken niet nodig

Een profiel van straatrovers en straatrovers in Almere

Back on Track?

Een evaluatieonderzoek naar de onthemende projecten van de Bijzondere Jeugdbijstand in Vlaanderen

CoVa volgens plan?

Een vooronderzoek naar de mogelijkheden en reikwijdte van een effectonderzoek van de cognitieve vaardigheidstraining

Achter de schermen

Een verkennend onderzoek naar downloaders van kinderporno

2010

Tot de dood ons scheidt

Een onderzoek naar de omvang en kenmerken van moord en doodslag in huiselijke kring

Kwetsbaar beroep

Een onderzoek naar de prostitutiebranche in Amsterdam

Cameratoezicht in beweging

Ervaringen met nieuwe vormen van cameratoezicht bij de Nederlandse politie

2011

Los van drank

Procesevaluatie Haltafdoening Alcohol

Lastige verhalen

Een exploratief onderzoek naar valse aangiften van zedenmisdrijven door meisjes van 12-18 jaar

Wapenfeiten

Een onderzoek naar overvallen en overvallers in Nijmegen

Snelle jongens

Een onderzoek naar drugsrunners en daaraan gerelateerde problematiek in Limburg-Zuid

2012

De schade hersteld?

Een onderzoek naar herstellbemiddeling bij jeugdige delinquenten in Vlaanderen

Onder Controle?

Een procesevaluatie van de gedragsinterventie 'Korte Leefstijltraining voor verslaafde justitiabelen'

Planmatig en flexibel

Procesevaluatie gedragsinterventie CoVa+

Oosterse Teelt

Vietnamezen in de hennepcultuur

Dierenwelzijn in het vizier

De aard en omvang van dierenwelzijnszaken en de stand van zaken van de handhaving van de regelgeving op dat gebied in Nederland

2013

Over leven na de moord

De gevolgen van moord en doodslag voor de nabestaanden van de slachtoffers en de ondersteuning door Slachtofferhulp Nederland

Met scherp schieten

Een onderzoek naar een aantal veiligheidsrisico's met betrekking tot de schietsport in Nederland

Georganiseerde voertuigcriminaliteit in Nederland

Een beeld van de omvang, kenmerken, werkwijzen en aanpak anno 2013

Het warme bad en de koude douche

Een onderzoek naar misstanden in nieuwe religieuze bewegingen en de toereikendheid van het instrumentarium voor recht en zorg

2014

Portretten van notoire ordeverstoorders

Kenmerken en achtergronden van notoire ordeverstoorders binnen het voetbal

Gelegenheidsordeverstoorders?

Analyse van rondom grootschalige rellen aangehouden verdachten

Ondergaan of ondernemen

Ontwikkelingen in de aard en aanpak van afpersing van het bedrijfsleven

Raak geschoten?

Een onderzoek naar de werking van maatregelen tegen geweld en overlast rondom het betaald voetbal

Doordringen of doordrinken

Effectevaluatie Halt-straft Alcohol

Prostitutie in Nederlandse gemeenten

Een onderzoek naar aard en omvang, beleid, toezicht en handhaving in 2014

2015

Aangifte onder nummer

Implementatie, toepassing en eerste resultaten van de nieuwe regeling 'Aangifte onder nummer'

Papier en werkelijkheid

Een hypothesevormend onderzoek naar de invloed van registratie-effecten op de omvang van de geregistreerde jeugdcriminaliteit

Grensoverschrijdend slachtofferschap

Een inventarisatie van aard, omvang en aandachtspunten in verband met de effectuering van slachtofferrechten

2016

Dieren Verboden

De toepassing van het houdverbod als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke straf

Kijk op jeugdcriminaliteit

Handvatten voor het opstellen van een periodieke trendrapportage jeugd- en jongerencriminaliteit en een overzicht van veelbelovende aanpakken

Stijging meldingen verwarde personen in de regio Rotterdam

Een onderzoek naar mogelijke verklaringen en wenselijke oplossingen

Missen we iets?

Een gebiedsanalyse in Rotterdam naar de omvang en aanpak van de jeugdcriminaliteit en eventuele 'witte vlekken' in dat beeld

De draad weer oppakken

Een follow-up onderzoek onder nabestaanden van slachtoffers van levensdelicten

Hoe lopen de hazen?

De stand van zaken in de aanpak van dierenmishandeling en dierenverwaarlozing

Focus op heling

Een onderzoek naar het functioneren van de helingmarkt, het beleid tegen en de gevolgen van heling

Van cijfers naar interpretatie

Een duiding van de kwantitatieve ontwikkelingen van de jeugdcriminaliteit

Wie is het slachtoffer?

Kenmerken van de doelgroep van het Schadefonds
Geweldsmisdrijven en strategieën voor een beter
doelgroepbereik

Radicalisering in de gemeente Arnhem

Resultaten van onderzoek onder mentoren,
welzijnswerkers en jongeren

Sinds 2015 wordt de shortlistmethodiek om problematische jeugdgroepen in beeld te brengen niet langer gebruikt. Dit betekent dat ook de daarbij behorende indeling om groepen te classificeren (hinderlijk, overlastgevend, crimineel) niet langer gebruikt wordt. Desalniettemin blijven professionals behoefte houden aan het duiden van problematische jeugdgroepen en fluïde netwerken.

In dit rapport worden op basis van literatuuronderzoek classificaties van groepsgedrag en -dynamiek, de impact van problematische jeugdgroepen op de directe omgeving en beïnvloedende factoren voor later delinquent gedrag beschreven. De input van professionals is benut om in beeld te brengen hoe het duidingsproces in de praktijk verloopt, welke partijen daar op welk moment bij betrokken zijn en welke behoeften professionals hebben.

De inzichten van het onderzoek zijn vertaald naar een praktische handreiking die in het veld kan worden benut om problematische jeugdgroepen en fluïde netwerken te duiden. Deze duiding kan vervolgens aan de basis staan van prioritering, aanpak en monitoring.

ISBN 978-94-92255-20-4

9 789492 255204 >

www.beke.nl